

Şİİ VE SÜNNİ KAYNAKLARDA CEVŞEN DU'ÂSİ

Cemal IŞIK (*)

Öz

Bu çalışmada, Hz. Peygamber (sav)'den rivayet edilen Cevşen duasının Şii ve Sünnî kaynaklarda mevcut şekillerinin tespiti, Arapça gramer açısından değerlendirilmesi, ara-larındaki farkın ortaya konulması ele alınacaktır. Bu bağlamda iki kaynakta mevcut isim ve sıfatların takdim, te'hir ve kip farklarının nerede ve neler olduğu incelenerek tablolar halinde verilmeye gayret edilecektir.

Cevşen duasının hangi kaynaklarla bu güne ulaştığı ve adı geçen kaynaklarda ne gibi farklılıkların olduğu, dua mecmuaları içindeki yeri ve şöret bulmasının sebepleri araştırılmaya çalışılacaktır.

Çalışma, bir giriş ile iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde kavramın kökeni, birinci bölümde Cevşen hakkında genel bilgi ve ikinci bölümde ise nüshalar arasındaki farklılıklar tablolar halinde verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sünnî, Şii, Dua, Arapça, Karşılaştırma.

Cevşen Prayer in Shi'a and Sunni Resources

Abstract

In this work, identification of existing form in Shi'a and Sunni sources, evaluation in terms of Arabic grammar and revealing the differences of Cevşen which was narreted by Our Prophet Hz. Muhammed (s.a.v) will be handled. In this context the inersion of the word order in a sentence and paradigms of nouns and adjectives, available in both sources where and what differences are scrutinizingly will be tried to given in charts.

With what resources have reached to this day of prayer Cevşen, being what kind of differences in this mentioned sources, its place in other prayer books and the reasons why it has become popular will be tried to search.

This work consists of a prologue and two development parts. In prologue part the origin of the notion, in first part the general information about Cevşen and in second part the differences between copies will be presented as charts.

Keywords: Sunnî, Shi'a, Prayer, Arabic, Comparison.

*) Yrd. Doç. Dr. İğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Arap Dili ve Belagati Ana Bilim Dalı (e-posta: cemalfakir20@hotmail.com)

GİRİŞ

Farsça asıllı olduğu kabul edilen cevşen kelimesi sözlükte “bir tür zırh, savaş el-bisesi”¹ anlamına gelmektedir. Terim olarak Şîî kaynaklarında Ehl-i beyt tarihiyle Hz. Peygamber’e isnat edilip Cevşen-i Kebîr (el-Cevşenü’l-kebîr) ve Cevşen-i Sagîr (el-Cevşenü’s-sagîr) diye bilinen, metinleri birbirinden farklı iki duanın ortak adıdır.² Adı geçen dua şîî kaynaklar vasıtası ile gelmiş³ ve çok geç dönemlerde sünnî dünyada şöhret bulmuştur.⁴ Halkın yoğun ilgisine rağmen Türkiye’de Cevşen üzerinde fazla bir araştırma yapılmamıştır. İlk defa Ahmed Ziyâuddin Gümüşhanevî⁵, Mecmûa’tu’l-Ahzâb adıyla derlediği dualar arasında Cevşen duası ile senedine de yer vermiş, daha sonra Saîd Nursî⁶ eserlerinde adı geçen duanın önemi üzerinde durmuş, Münacaat Risâlesini⁷ Cevşen’in tefsiri şeklinde kaleme almıştır. Esasen Nursî’nin yazmış olduğu eserlerde özellikle tev-hîd konusunda Cevşen duasından ilham almış olduğu söylenebilir. Bu sayede Risâle-i Nûr okuyan büyük bir kitle Cevşen’le tanışmıştır. Fakat okudukları duanın Şîî kaynaklı olduğunu bilmedikleri gibi hem Gümüşhânevî nüshası ile günümüzde basılan nüshalar, hem de Şîî kaynaklı olanla eldeki Cevşenler arasında farklılıklar olduğunu bilmeyen bir hayli okuyucu bulunmaktadır. Bu çalışma, adı geçen farklılıkları tespit etmeyi, sebeplerini bulmayı hedeflemektedir.⁸ Ayrıca İğdır İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının teşriki mesai yaptığı Caferî din adamları vasıtasıyla Şîî kaynaklara ulaşma imkânına kavuşması hem ilmî hem de kültürel açıdan önemlidir.

Cevşen duasının amacı dışında, sadece muska niyeti ile bulundurmanın ve dünyevî maksatlarla okumanın sakıncaları ile ilgili değerlendirmelerde önemli tespitler göze çarpmaktadır. Asıl olan, Cevşenü’l-Kebîr gibi Allah’ın isim ve sıfatlarını en güzel şekilde anlatan duaların anlamını düşünerek ve dünyevî bir şey beklemeden okumaktır. Çünkü Cevşen Allah’ı o derece güzel tanıtıyor ki başka delillere ihtiyaç bırakmıyor. *Bu yüzden*

- 1) Muhammed b. Mükerrrem b. Manzûr el-İfrîkî el-Mısırî Cemâlû’ddin Ebu’l-Fadl, *Lisânü’l-‘Arab* (I-XV), Dâru Sâdir, Beyrût, 2015, II, Cim Maddesi. Bu maddede kavramın Arapça “Demirden yapılmış savunma amaçlı zırh” olduğu kaydedilmektedir.
- 2) *Türkiye Diyanet Ansiklopedisi*, TDV, Ca’fer es-Sâdık-Ciltçilik, Ankara, 1993, V. 559.
- 3) Abbâs Kumî, *Miftâhu’l-Cinân*, Tahran 1319, s. 84-102; Ahmed Ziyâuddin Gümüşhanevî, *Mecmûa’tu’l-Ahzâb*, I-III, İstanbul 1298R, s. 231-261; DVA
- 4) Şîî kaynaklarda Ehl-i Beyt tarihiyle Hz. Peygambere isnat edilen ve Cevşen-i Kebîr ve Cevşen-i Sagîr olarak bilinen, metinleri birbirinden farklı iki duayı ifade eder. Ancak Cevşen-i Kebîr daha meşhurdur ve “Cevşen” denilince ilk akla gelen Cevşen-i Kebîr’dir. Cevşen-i Kebîr, Mûsa el-Kâzım-Cafer es-Sâdık-Muhammed Bakır –Zeynelabidîn-Hz. Hüseyin ve Hz. Ali tarihiyle Hz. Peygamber’e isnat edilir.
- 5) Ahmed b. Mustafa b. Abdurrahman el-Gümüşhanevî (1228/1813-1311/1893)
- 6) Bediüzzaman Saîd Nursî, (1878-1960).
- 7) Nursî, *Şuâlar*, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2011, Üçüncü Şuâ, s. 36.
- 8) Mezhepler, Müslümanlar arasındaki içtihat farkından doğmuşsa da dualar hele Ehl-i Beyte isnat edilen dualar ortak değerler olma durumundadır. Gümüşhanevî ve Nursî bu açıdan Müslümanların Ehl-i Beyt konusunda ittifak edebileceklerine inanmış birer şahsiyettir.

Cevşen'e hak rızası zaviyesinden bakmak, dünyevî maksatlara vasıta yapmamak gerekir. İşte bu sırrı anlamayanlar, meselâ yüz hasiyeti ve faydası bulunan Evrâd-ı Kudsiyey-i Şâh-ı Nakşibendiye veya bin hasiyeti bulunan el-Cevşeni'l-Kebîri, o faydaları maksûd-u bizzat niyet ederek okuyorlar. O faydaları göremiyorlar ve göremeyecekler ve görmeye hakları yoktur. Çünkü o faydalar, o evrâdların illeti olamaz ve ondan, onlar kasten ve bizzat istenilmeyecek. Çünkü onlar fazlî bir surette, o hâlis virde talepsiz terettüp eder. Onları niyet etse, ihlâsı bir derece bozulur. Belki ubûdiyetten çıkar ve kıymetten düşer.⁹

I. BÖLÜM

CEVŞEN HAKKINDA GENEL BİLGİ

1. Ehl-i Beyt İmamları ve Dua

Ehl-i Beyt imamlarına nispet edilen bir hayli dua bulunmaktadır. Bunların başında Ca'fer-i Sâdık ve Zeynelâbidîn gelmektedir. Şîî kaynaklarda Zeynelâbidîn Ali b. Hüseyin'e atfedilen dualar sadece Küçük ve Büyük Cevşenlerden ibaret değildir. Değişik vesilelerle okuduğu dualar mevcut olup;¹⁰ sünnî dünyada çok bilinmeyen bu dualar *Sahife-i Kâmile-i Seccâdiyye* adında bir dua mecmuasında toplanmıştır.¹¹ Adı geçen dua mecmuasının aslı 50 sahifeden ibaret olmasına karşılık Farsça şerhi ile birlikte 260 sayfa bulmaktadır. Yine diğer Ehl-i Beyt imamları ile Ca'fer-i Sâdık'a atfedilen duaların derlendiği dua mecmualarından biri de Abbâs Kummî'nin *Miftâhu'l-Cinân*'ıdır.¹² Kummî, bu mecmuada hem Ehl-i Beyt imamlarına ait duaları hem de Farsça şerhlerinin yanında hangi münasebetle okunacaklarına dair uzunca bilgiler vermektedir.¹³ Cevşen-i Kebîr ve Cevşen-i Sağîre başlarken bile ayrıca birer başlangıç duası bulunmaktadır. Bu dualardan Cevşen-i Kebîr, Sünnîlerde olduğu gibi Şîîlerde de özel okuyucular tarafından seslendirilmekte ve sanal ortamda takip edilmektedir.¹⁴ Şîî kaynaklarda Hz. Ali'ye atfedilen *Celcelûtiyye Duası* da tıpkı Cevşen duası gibi şöhrat bulmuş ve Sünnî âlimlerce dikkate alınmış dualardandır.¹⁵ Saîd Nursî Risâle-i Nûr'da, Gümüşhanevî Mecmuâtü'l-Ahzâb'da adı geçen duaya yer vermişler,¹⁶ ayrıca Nursî, İmâm Gazzâlî'nin duayı tefsir ve şerh ettiğini

9) Nursî, *Lem'alar*, (On Yedinci Lem'a, On Üçüncü Nota), s. 164.

10) Bunlardan bir kısmı; Münâcâtü't-Tâibîn, Münâcâtü's-Şâkîn, Münâcâtü'l-Hâifîn, Münâcâtü'r-Râcîn, Münâcâtü'r-Râğibîn, Münâcâtü's-Şâkirîn, Du'âun fi'l-İsti'âzeti mine'l-Mekârih, Du'âun 'inde'sa-bâhi ve'l-Mesâ, Du'âu Yevmi 'Arafe...

11) Zeynelâbidîn Ali b. Hüseyin, *Sahife-i Kâmile-i Seccâdiyye*, Nâşir Kitâbfurûş-ı İslâmiyye, Derleyen ve Şerheden Ercümen Akây Şa'ranî, Tahran, 1338.

12) Abbâs Kummî, *Miftâhu'l-Cinân*, Tahran 1319.

13) TDV *İslâm Ansiklopedisi*, V. 560.

14) abolfazlelabas.blogfa.com/page/joshanfarsi.aspx, erişim tarihi 13.11.2015.

15) Gümüşhanevî, *M. Ahzâb*, s. 508.

16) Gümüşhanevî, *M. Ahzâb*, s. 508-525.

haber vermiştir.¹⁷ Aynı şekilde Hz. Ali (r.a)'ın sır arkadaşı Kumeyl b. Ziyâd'a öğrettiği ve Hızır (a.s) duası diye bilinen *Kumeyl Duası* da Şîî dünyada meşhurdur. Ayrıca Nasiruddîn et-Tûsî (m. 1201-1274), Seyyid b. Tâvûs (h.589-664), İbrahîm b. Ali Amilî Kef'ami, (ö. 905 h/1500 m), Muhammed Bakır Meclisî (ö. 1110 m) gibi şîî zatlar Ehl-i Beyt dualarına ve şerhlerine eserlerinde geniş yer vermişlerdir.¹⁸

2. Senet Açısından Cevşen

Cevşen duasının senedi ile ilgili eleştiriler yapılmış; haberin sıhhatinin problemlili olduğu öne sürülmüştür.¹⁹ Ancak Cevşen mecmuasında geçen isim, sıfat ve ifadeler incelendiğinde büyük çoğunluğunun Kur'an-ı Kerimde geçen Esmâ'l-Hüsna²⁰ ve Yüce Yaratıcı için kullanılan tabirlerle aynı olduğu görülecektir.²¹ "Senedin zayıflığı habere yani Cevşen duasının kıymetine hanel getirmemeli. Çok kıymetli bir dua zayıf senetle değerinden bir şey kaybetmemeli, mazruf zarfa feda edilmemelidir" şeklinde düşünülebilir. Hadis usulü açısından zayıf hadis-i şerifler dua, terğîb/özendirme, terhîb/sakındırma maksadı ile istimal edilebilecekleri usul âlimlerince dile getirilmiştir.²²

Cevşenü'l-Kebire hadis kriterleri açısından yapılan tenkitler;

a. "Cevşen'in Sünnî kaynaklarda olmaması, Şîîler'ce muteber kabul edilen Kütüb-ü Erbaa'da bulunmaması, sadece dua mecmuaları gibi ikinci derecede bazı kitaplarda mevcut olması bunun sahih olmadığını gösterir" şeklindeki iddiadır.

Bu itiraz, senet tenkidi açısından yapılan teknik bir değerlendirmedir. Bunun Cevşen'in mâna ve muhtevasına olumsuz bir etkisinin olması düşünülemez. Ayrıca bu tenkide şöyle de cevap verilebilir; acaba Cevşen'in metninde Kur'an'a zıt bir şey var mıdır? Hayır, bilakis Nursî'nin ifadesiyle Cevşen'in Kur'an'a zıt olması bir yana, o bizzat Kur'an'dan alınmış bir duadır.²³

b. Faziletiyle İlgili Uydurma Rivayetler Yönünden Tenkit;

Cevşen'in faziletine dair bazı hadisler, hadis kriterleri açısından kabule şayan değildir. Bu rivayetlerde "Cevşeni okuyan dört mukaddes kitabı okumuş gibidir"²⁴ vb. tarzında abartılı ifadeler mevcuttur. Bu ifadeler Cevşen'in doğruluğuna zarar vermez. Çünkü Cevşen-i Kebîri okuyan herkes bilir ki Allah'ın bin bir isim ve sıfatı ancak bu kadar güzel

17) Nursî, *Lem'alar*, s. 193, 198, 326, 424; *Sikke-i Tasdik-i Gaybî*, s. 107.

18) <http://www.ehlibeytnuru.com/index>, erişim tarihi: 04.10.2015.

19) TDV *İslâm Ansiklopedisi*, V. 561.

20) Abdurrezâk b. Abdî'l-Muhsin el-Bedr, *Fıkhü'l-Esmâ'l-Hüsna*, el-Medînetü'l-Münevvere, 2009, s. 20.

21) Hatip, Abdülaziz, *Kur'an ve Hikmet Işığında Cevşen Şerhi*, Nesil Yayınları, İstanbul 2009, s. 6.

22) Muhammed et-Tahhân, *Teysîru Mustalahi'l-Hadîs*, Mektebetü'l-Me'ârif, Riyâd, 1996, s. 65.

23) Nursî, *Mektûbât*, s. 212-213; *Şuâlar*, s. 221; *Kastamonu Lâhikası*, s. 179.

24) Gümüşhanevî, *M. Ahzâb*, s. 232.

ifade edilebilir. Belki bu duadan etkilenen müfrit kişiler ona kutsiyet kazandırmak için bu ifadeleri uydurmuş olabilirler.

c. Bu Kadar Uzun Bir Duanın Ezberlenerek Rivayet Edilmesi Mümkün Değildir İddiası:

Sözlü kültürün hâkim olduğu bir toplumda Kur'an-ı Kerim ezberlenebildiği gibi, Hz. Peygamber (sav)'e ait birçok uzun hutbe sohbetleri de ezberlenmiştir. Bundan dolayı Cevşen duası rahatlıkla ezberlenebilir, kanaatindeyiz.²⁵

3. Cevşen Duasının Kapsamı

Cevşen duası 250 isim, 750 sıfat; onarlı yüz hizipten toplam bin zikirten oluşmaktadır. Türkiye'de basılan nüshalarda her hizbin sonunda kelime-i tevhidin içinde bulunduğu (سُبْحَانَكَ يَا لَإِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَمَانُ الْأَمَانُ خَلَصْنَا بِحَمَا/أَجْرْنَا مِنَ النَّارِ) *Sen bütün kusurlardan, aczden ve şerikten mukaddessin. Senden başka ilâh yok ki, bize medet etsin. Aman diliyoruz. Bizi azap ateşinden ve cehennemden halas et!*²⁶ duası tekrarlanarak ateşten kurtuluş istenmektedir. Ancak Gümüşhanevî nüshasında bazen nidâ ünlem harfi (يا) bulunmamasına karşılık eldeki baskılarda mevcuttur. Şîî kaynaklarla Gümüşhanevî nüshalarında الْعَوْتُ الْعَوْتُ ziyâdesi vardır.²⁷

Her hizbin sonunda okunan bu kısım Şiilerce ist'imal edilen Cevşenlerde farklılık arz etmektedir. Aşağıda 1. Dua sünnî nüshalara ait diğerleri ise şîî kaynaklarda geçmektedir.²⁸

1- سُبْحَانَكَ يَا لَإِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَمَانُ الْأَمَانُ خَلَصْنَا بِحَمَا أَجْرْنَا مِنَ النَّارِ

2- سُبْحَانَكَ يَا لَإِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ، الْعَوْتُ ، الْعَوْتُ ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ خَلَصْنَا مِنَ النَّارِ يَا رَبِّ ، يَا دَا الْجَلَالَ وَ الْإِكْرَامَ ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

3- سُبْحَانَكَ يَا لَإِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْعَوْتُ الْعَوْتُ الْعَوْتُ خَلَصْنَا مِنَ النَّارِ يَا رَبِّ
وقال في كتاب البلد الأمين ابتدئ كل فصل بالبسملة واحتتمه

4- سُبْحَانَكَ يَا لَإِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْعَوْتُ الْعَوْتُ الْعَوْتُ يَا دَا الْجَلَالَ وَالْإِكْرَامَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ خَلَصْنَا مِنَ النَّارِ يَا رَبِّ

Bu yüz bölümden yirmi beşinin başında sünnî kaynaklarda²⁹ *سُبْحَانَكَ يَا رَبِّ* ve *أَسْأَلُكَ بِاسْمَائِكَ* şîî kaynaklarda³⁰ *اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمَائِكَ* ibaresi bulunmakta ve *يَا رَبِّمُ* şeklinde Allah'a ait

25) Ayduz, Davut, *Hizbu Envâri'l-Hakâiki'n-Nûriyye Büyük Cevşen ve Meâli*, Define Yayınları, İstanbul 2012, s. 59.

26) Ayduz, C. *Meâli*, s. 55.

27) Kummî, M. *Cinân*, s. 98; Gümüşhanevî, M. *Ahzâb*, s. 508-525.

28) Kummî, M. *Cinân*, s. 84-102; Gümüşhanevî, M. *Ahzâb*, s. 508-525.

isimleri ihtiva etmektedir. Bu ifade ile başlayan her bölüm arasında ise genellikle üç paragraf halinde *يَا خَيْرَ الْغَايِرِينَ* ibaresiyle başlayıp devam eden değişik münacaatlar şeklinde dualar yer alır. Böylece duanın tamamı Allah'a ait iki yüz elli isim ile yedi yüz elli sıfat ve münacaatı kapsamış olur ki tamamı bin eder.

Şîî kaynaklarda zikredilen metinle eldeki mevcut metinler arasında bazı bölümler ile isim ve sıfatların sıralanışında takdim ve te'hirlere, bazı kelime ve harflerde değişiklikler, özellikle bölümlerin başlangıç ve bitimlerinde tekrarlanan cümlelerde eksikler veya fazlalıklar göze çarpmaktadır. Yine bu kitaplarda 100. Bölümden sonra zikredilen ve "Allâhümme Rabbenâ" diye başlayan kısım da rivayetin aslında mevcut değildir. Bu farklılıklar, Türkiye'de basılan kitapların duayı; Şîî kaynaklardan değil, Mecmûatü'l-Ahza'b'da rivayetin aslına ve kaynağına işaret edilmeden nakledilen metinden almalarından kaynaklanmaktadır.³¹

4. Cevşen Duasında Nida/Ünlem Şekilleri

Cevşen duasının Arapça olması hasebiyle orada bulunan isim ve sıfatların geliş şekilleri önem arz etmektedir. Dolayısıyla her ismin ve sıfatın önünde gelen nidâ harfinin kullanılışlarının tespiti gerekmektedir. Arapçada ünlem harfleri; *يَا، أَيُّ، أَلْهُرُّ* gibi harflerdir.³² Nidâ/ünlem harfi hangi isme getirilecekse o ismin çeşidine göre değişiklik meydana gelir. Cevşen duasında sadece *يَا* ünlem harfi kullanılmasına karşılık ünlenen/münâdâ isimler değişiklik göstermektedir. Münâdâ/ünlenen Lafzatullâh, tekil isim, ism-i mevsûl ve nekre-i gayrı maksûde şeklinde gelmektedir.

a. Birinci hizip *اللَّهُمَّ* nidası ile başlıyor. Bu ünlemin aslı *الله* 'dır. Gramerciler Lafzatullâh'daki (م) harfinin mahzûf/gizli nidâ harfinden ivaz/karşılık olduğunu söylemişlerdir. Kısaca Türkçe karşılığı "Ey Allahım!" demektir. Arapça *اللَّهُمَّ* ifadesinin başına ayrıca *يَا* ünlem harfi getirilmez.³³

³⁴ *اللَّهُمَّ : لَفْظُ الْجَلَالَةِ مُنَادَى مَبْنِيٍّ عَلَى الضَّمِّ فِي حَلٍّ تَصْبٍ عَلَى الدَّاءِ ، وَ الْمِيمُ الْمَشْدَدَةُ لِلتَّعْوِضِ عَنْ "يَا" الدَّاءِ الْمُحْدَوَفَةِ*

29) Aydzüz, C. *Meâli*, s. 56; Gümüşhanevî, M. *Ahza'b*, s. 509.

30) Kummî, M. *Cinân*, s. 75.

31) Aydzüz, C. *Meâli*, s. 447; Hatip, C. *Şerhi*, s. 25.

32) İbn Hişâm, *Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ*, el-Mektebetü'l-'Asriyye, (Thk. M. Muhyiddin Abdulhamid), Beyrut 1995 s. 209; Hifnî Bey Nâsif, Muhammed Bey Diyâb, Mustafa Tamûm, Muhammed Bey Sâlih, *Kitâbu'd-Durûsi'n-Nahviyye* I-IV, Dersaadet Matbaası, İstanbul, 1911, III. 53.

33) Abduh er-Râcihî, *et-Tatbîku'n-Nahviyyu*, Daru'n-Nahdati'l-Arabiyye, Beyrut, 2004, s. 328; Çörtü, Mustafa Meral, *Sarf-Nahiv Edatlar*, İfav (17. Baskı), İstanbul 2014, s. 343.

b. Nidâ harflerinden sonra gelen isimler tekil/müfred olurlarsa merfu'/yalın halde gelirler. Yâ Allâhu! (يَا اللَّهُ), Yâ Rahîmu (يَا رَحِيمُ) gibi.³⁵ Bu isimlerin i'rabı; aslında *sana sesleniyorum* gizli fiilinden dolayı mansûb iken ünlem/nidâ harfinden sonra tekil isim gelmesinden dolayı damme üzere mebni/değişmez şeklindedir.³⁶ Araştırmaya konu olan Cevşen duasında Lafzatullâh tekil olmasından dolayı müfret münâdânın diğer iki hali olan ikil/tesniye ve çoğul/cem' incelenmedi ancak her iki hal de merfu' mebni olarak gelirler.

c. Ünlem harfinden sonra gelen ad tamlaması/izâfet ise tamlanan/muzâf olan isim mansûb olarak gelir. Yâ Seyyide's-Sâdât (يَا سَيِّدَةَ السَّادَاتِ), Yâ Mücîbe'd-Da'avât (يَا مُجِيبَةَ الدَّعَوَاتِ) tamlama şeklinde gelen bu isimlerin son hareketleri fetha/üstün'dür.³⁷ Muzaf münâdânın almış olduğu hareke gerçekten kendisine aittir. Çünkü nidâ harfinden sonra gizli bir اذْعُو veya اذْعُو fiilinin bulunduğu kabul edildiğinden muzaf münâdânın muzafı, bu fiillerin mefulü olur.³⁸

d. Ünlem harfinden sonra gelen kelime, akıllı varlıklara ait müşterek ism-i mevsûl³⁹ olan (مَنْ) olursa zahiren mebni, mahallen/konum itibariyle merfu'/yalın olarak gelir. Yâ men lehu'l-İzzu ve'l-Cemâl (يَا مَنْ لَهُ الْعِزُّ وَالْجَمَالُ) *Ey izzet ve cemâl kendisine ait olan!* Yâ men lehu'l-Mulku ve'l-Celâl⁴⁰ (يَا مَنْ لَهُ الْمُلْكُ وَالْجَلَالُ) *Ey saltanat ve celâl kendisine ait olan!* isimlerinde olduğu gibi. İsm-i mevsûlden sonra gelen cümleye *sıla cümlesi* denir ve ismiyle birlikte aynı anlamı ifade eder.⁴¹ Sıla cümleleri isim ve fiil olarak gelseler de ism-i mevsule *aid* zamiri ile bağlanarak tek bir anlam ifade ederler.

e. Arapçada “beş isim” diye bilinen ve *sahip* anlamında (ذُو) ismi de izafetten/ad tamlamasından dolayı nasb alâmeti olan elifle gelmek durumundadır. Çükü adı geçen

34) İbn Hişâm, *Katru'n-Nedâ*, s. 221; er-Râcihî, *T. en-Nahvî*, s. 328; <http://www.bayt.com/ar/specialti-es/q/65367>, erişim tarihi: 04.10.2015.

35) Hatip, *Cevşen Şerhi*, s. 32; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 232.

36) er-Râcihî, *Tatbîku'n-Nahvî*, s. 320; Hifnî Bey Nâsif vd. *ed-Durûsu'n-Nahviyye*, I. 29; II. 41; III. 54; IV. 72; Çörtü, *Sarf-Nahiv*, s. 340.

37) İbn Hişâm, *Katru'n-Nedâ*, s. 222; er-Râcihî, *et-Tatbîku'n-Nahviyyu*, s. 324; Hatip, *C. Şerhi*, s. 42; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 239.

38) er-Râcihî, *et-Tatbîku'n-Nahviyyu*, s. 323; Çörtü, s. 340.

39) İsm-i mevsûl; ana cümleyi yan cümleye bağlayan Arapça bir bağlaç türüdür. Türkçede bu görevi yapan bağımsız bir yapı bulunmamaktadır. Tercümelerde isimlere -en, -an ekleri ilave edilerek ifade edilir. Hint-Avrupa dil ailesinde *relative* yapısı ile aynı fonksiyonu icrâ eder.

40) Hatip, *C. Şerhi*, s. 44; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 249.

41) İbn Hişâm, *Katru'n-Nedâ*, s. 112; er-Râcihî, *et-Tatbîku'n-Nahviyyu*, s. 63; Çörtü, *Sarf-Nahiv*, s. 223.

isimlerin i'rabı hareke ile değil harflemdir. Yâ ze'l-Menni ve'l-Beyân (يَا ذَا الْمَنِّ وَالْبَيَانِ), Yâ ze'l-Emân (يَا ذَا الْأَمَانِ) gibi.⁴²

f. Nekre-i gayri maksûde⁴³ olan isimler münâdâ olduklarında mansûb gelirler. Adı geçen münâdânın i'rabı hakiki/zâhiri olur. يَا بَايَا لَا يُغْنِي *Ey fenâ bulmayan Bâki*. Cevşen mecmuasında bu şekilde gelen isim ve sıfatlar mevcuttur.⁴⁴

5. Cevşendeki Lafzattullâhın⁴⁵ Çeşitleri

a. **İsm-i Fâil:** Cevşende ism-i fâil şeklinde gelen isimler; hem mücerred/ek almadan asıl kök harflerinden gelen fiillerden hem de mezid/harf ilaveli fiil kalıbından gelmektedirler. İsm-i Fâilin sülâsî kiplerinin yanında mübalağa sîğaları da kullanılmıştır. Meselâ يَا فَاتِح *Yâ Fâtiḥ*⁴⁶ ismi mücerred fiil olan فَتَحَ *feteḥa*'dan, يَا مُفْتَح *Yâ Müfettiḥa'l-Ebvâb*⁴⁷ ismi celâli mezîd فَتَحَ *feteḥa* fiilinden gelmektedir. Arapça fiillerin harf sayıları arttıkça anlamları ya değişir ya da anlam bakımından daha derinleşir. يَا فَاتِح *Yâ Fâtiḥ*, *Ey her mevcuda münasip bir suret açan ve fetihler müyesser kılan Fâtiḥ!*⁴⁸ يَا مُفْتَحِ الْأَبْوَابِ *Ya Müfettiḥa'l-Ebvâb*, *Ey bütün kapıları açan!*⁴⁹ Anlamına gelmektedir. Kısaca *Fâtiḥ* açan, *Müfettiḥ* mübalağalı açan demektir. Hatta *Müfettiḥ*'in sözlük anlamlarından biri *iştah açan mânâsına* gelmektedir.⁵⁰

b. **İsm-i Tafdîl:** Türkçede bir eylemi *en fazla*, *en çok* yapan isimdir. Arapçada أَفْعَلٌ *ef'al* vezninde bir isim olup; iki ismin bir vasıfta ortak olmakla birlikte birinin diğerinden üstün olmasını ifade eder.⁵¹ Cevşen duasında Yüce Allah'ın ism-i tafdîl

42) Hatip, C. *Şerhi*, s. 55; Gümüşhânevî, M. *Ahzâb*, s. 257.

43) Bu terim, bilinmeyene değil aksine en iyi bilene seslenmek için kullanılır. Arapçada, gözleri görmeyen bir kişinin يَا رَحْمًا خَدُّ يَدِي *Yakınmda kim varsa elimden tutsun* ifadesinde geçen رَحْمًا kelimesine nekre-i gayri maksûde denmiştir. Kısaca, nasıl ki gözleri görmeyen kişi, görmediği halde insanların varlığından haberdar olup onlardan yardım istiyorsa, insan da görmediği halde, Yaratacısının varlığından emin bir şekilde *Ey Rabbim tut elimden* demek durumundadır.

44) İbn Hişâm, *Katru'n-Nedâ*, s. 220; er-Râciḥî, *et-Tatbîku'n-Nahviyyu*, s. 324; Hatip, C. *Şerhi*, s. 215; Gümüşhânevî, M. *Ahzâb*, s. 235; Çörtü, *Sarf-Nahiv*, s. 341.

45) Yüce Allah'a ait isimlere, Allah Lafzı anlamında *Lafzattullâh* denilmiştir.

46) Kummî, M. *Cinân*, s. 95; Gümüşhânevî, M. *Ahzâb*, s. 257; Aydı, C. *Meâli*, s.136.

47) Kummî, M. *Cinân*, s. 96; Gümüşhânevî, M. *Ahzâb*, s. 259; Aydı, C. *Meâli*, s.142.

48) Hatip, C. *Şerhi*, s. 536.

49) Hatip, C. *Şerhi*, s. 563.

50) İbnü'l-Manzûr, *Lisâni'l-'Arab*, IX, Fâ Maddesi; Mutçalı, Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, İstanbul, 2005, s. 644.

51) Ali el-Cârim ve Mustafâ Emîn, *en-Nahvu'l-Vâdih* I-III, Dâru'l-Meârif, Mısır, 1965, II. 92.

kalıbında hayli isim ve sıfatı bulunmaktadır.⁵² Yirmi dördüncü hizipte أَهْدَلُ، أَصْدَقُ، أَطَهَّرُ isimleri ad tamlaması/izafet içinde kullanılmıştır. *Ey adâletlilerin en adâletlisi* يَا أَهْدَلَ يَا أَصْدَقَ يَا أَطَهَّرَ *Ey doğruların en doğrusu* يَا أَصْدَقَ الصَّادِقِينَ *Ey hesapları en çabuk gören* يَا أَشْرَعَ الْحَاسِبِينَ örneklerinde olduğu gibi her ismin önüne *en* edatını getirme gereği duyulmaktadır.

İsm-i tafdil bazen normal kipinin dışında olup أَفْعُلُ kalıbına uymadığında onun yerine *en hayırlı, en şiddetli* vb. tabirler getirilir. Bu konu ile ilgili kural; fiillerden taaccüb/hayret kipi yapmak için gerekli olan sekiz şart ism-i tafdil için de geçerlidir.⁵³ Adı geçen şartları taşımadığında, lafzatullâhın önüne Çevşende çokça geçen *en hayırlı* anlamında يَا خَيْرَ ifadesi getirilir. *Ey rağbet edilenlerin en hayırlısı!* يَا خَيْرَ الْمَرْغُوبِينَ *Ey maksûd olanların en hayırlısı!* يَا خَيْرَ الْمَذْكُوبِينَ *Ey zikredilenlerin en hayırlısı!* يَا خَيْرَ الْمَقْصُودِينَ⁵⁴

c. Lafzatullâh Yerine Zamîr ve İsm-i Mevsûl

Arapçada birinden bahsederken zamir kullanmak daha edebî ve belîğ sayılmaktadır.⁵⁵ Bu yüzden Lafzatullâh yerine ona ait zamir getirilebilir. Çevşen duasında hem ism-i mevsûlle hem de zamirle başlayan isim ve sıfatlar bulunmaktadır.⁵⁶ *Ey kuluma karşı pek merhameti olan* يَا مَنْ هُوَ عَلَى عِبْدِهِ رَحِيمٌ *Ey her şeyi çok iyi bilen* يَا مَنْ هُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ *Ey hükmünde Latîf olan* يَا مَنْ هُوَ فِي حُكْمِهِ لَطِيفٌ örneklerinde olduğu gibi.

II. BÖLÜM

CEVŞEN NÜSHALARI

Elde mevcut nüshaların benzer yönleri söz konusu edilmemekle birlikte farklı yazılış, takdim, te'hir durumlarını gösteren tablolar bu bölümde verilmeye çalışılacaktır.

Define yayınları nüshası D ve Kummî nüshası da K şeklinde gösterildi.

52) Kummî, *M. Cinân*, s.88;Gümüshânevî, *M. Ahzâb*, s.244;Aydüz, *C. Meâli*, s.78;Hatip, *C. Şerhi*, s.177;<https://ilhanerol.wordpress.com/2012/02/15/cevsen-oku>, erişim tarihi: 11.10.15

53) Ali el-Cârim vd, *N. Vâdih*, I. 61, Sekiz şart: Fiilin sülâsî, tam, olumlu, etken/ma'lûm, çekimli, ef'al vezninde vasıf olmaması ve mukayese kabul etmesidir.

54) Kummî, *M. Cinân*, s. 90; Gümüshânevî, *M. Ahzâb*, s. 241; Hatip, *C. Şerhi*, s. 255; Aydüz, *C. Meâli*, s. 90.

55) Hatîb e-Kazvîni, *Telhîsu'l-Miftâh*, (Terc. Nevzat H. Yanık, Mustafa Kılıçlı, Sadi Çögenli), Huzur Yayın Dağıtım, İstanbul, 2012, s. 14.

56) Kummî, *M. Cinân*, s. 87; Gümüshânevî, *M. Ahzâb*, s. 242; Hatip, *C. Şerhi*, s. 141; Aydüz, *C. Meâli*, s. 72.

Tablo 1- Hizip 1

Gümüşhanevî Nüshası	Abbâs Kummî
Hizbin sonundaki zikir: سُبْحَانَكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَمَانُ الْأَمَانُ خَلَّصْنَا نَجِّنَا أَجْرُنَا مِنَ النَّارِ	سُبْحَانَكَ يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْغَوْثُ الْغَوْثُ خَلَّصْنَا مِنَ النَّارِ يَا رَبِّ
Defne yayınları: سُبْحَانَكَ يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَمَانُ الْأَمَانُ خَلَّصْنَا نَجِّنَا أَجْرُنَا مِنَ النَّارِ	

1.Hizip'te nüshalar arasında fark bulunmamakla beraber zikirlerin sonunda tekrarlanan dualar farklı gelmişlerdir. Tablo 1'de Cevşen duasının üç ayrı nüshasında tespit edilen farklılıklar mevcuttur; G nüshasında nidâ harfi gelmediği gibi الْأَمَانُ kelimesi merfu' gelmiştir. D nüshasında nidâ harfi mevcut olduğu gibi الْمَأْمَانُ kelimesi de mansûb gelmiştir. K nüshasında iki defa الْغَوْثُ/yardım, imdat lafzı ile يَا رَبِّ ziyadesi bulunmaktadır. G ile D arasındaki i'rab farkı, istisnâ kaidesine göre, *müstesnâ minh menfî olursa istisnanın merfu' veya mansûb gelmesinin caiz* olmasındandır.⁵⁷ Dolayısıyla iki nüsha arasındaki bu farkın anlama etkisi yoktur. Her iki şekilde de gelebilir. K'deki fazlalıklar, duada tasarruf yapıldığını göstermektedir. Bu durum dini açıdan sakınca teşkil etmemektedir. Birinci hizipteki 1-10 arası isimler i'rab açısından müfret merfu'durlar. Nidâ harfinden sonra özel ve tekil isim geldiğinde dolayı *damme üzere mebnî* denmiştir.⁵⁸

Tablo 2-Hizip 2

D ve G يَا زَيْعِ الدَّرَجَاتِ/يَا عَالِمَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَاتِ	K يَا زَاعِ الدَّرَجَاتِ/يَا عَالِمَ وَالْحَقِيقَاتِ
يَا عَظِيمَ الْبَرَكَاتِ	يَا قَابِلَ التَّوْبَاتِ

Tablo 2'de Şiî kaynaktan gelen K nüshasında ism-i fâil siğasında gelen زَاعِ ismi D ve G'de mübalağa ism-i fâil زَيْعِ şeklinde gelmiştir. İkinci isimde D ve G'de السَّمَوَاتِ fazlalığı olmasına karşılık son isim tamamen farklı bir şekilde gelmiştir; K'da *Ey tövbeleri kabul eden!*, D ve G'de *Ey bereketi azîm olan!*⁵⁹

57) er-Râcihî, *et-Tatbîku'n-Nahviyyu*, s.306; Hifnî Bey Nâsif vd., *ed-Dürûsu'n-Nahviyye*, I. 27; II. 38; III. 51; IV.

58) Abdullah b Hâmid. el- Hâmid, *Silsiletu Ta'limi'l – Lugati'l – Arabiyye es-Sarfu* (I- IV), Emin Yayınları, Bursa, 2013, IV. 146.

59) Kummî, *M. Cinân*, s. 84; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 242; Hatip, *C. Şerhi*, s. 141; Aydüz, *C. Meâli*, s. 60.

Tablo 3- Hizip 3

D ve G يَا خَيْرَ الْفَاصِلِينَ	K يَا خَيْرَ الْمُنْزَلِينَ
---------------------------------	-----------------------------

Tablo 3'te birbirinden tamamen farklı iki isim gelmiştir. D ve G *Ey kesin karar verenlerin en hayırlısı!*; K *En hayırlı hane sahibi!* Anlam bakımından farklı iki sıfat.⁶⁰

Tablo 4- Hizip4

D ve G يَا دَا الْأَمَانَ	K يَا رِضْوَانًا
---------------------------	------------------

Beşinci hizipte birbirinden farklı isim bulunmaktadır; D ve G'de *Ey Emân sahibi!*; K'da *Ey Rıdvân!* isimleri gelmiştir.⁶¹

Tablo 5- Hizip 6

D ve G يَا مِنْ اِنْقَادِ كُلِّ شَيْءٍ لِمَلِكِيهِ	K يَا مِنْ اِنْقَادِ كُلِّ شَيْءٍ مِنْ خَشْيَتِيهِ
يَا مِنْ اِنشَقَّتِ الْجِبَالُ مِنْ خَشْيَتِيهِ	يَا مِنْ اِنشَقَّتِ الْجِبَالُ مِنْ خَفَاتِيهِ
يَا مِنْ اسْتَقَرَّتِ الْاَرْضُ بِاِذْنِي/يَا مِنْ دَانَ كُلِّ شَيْءٍ مِنْ خَفَاتِيهِ	يَا مِنْ اسْتَقَرَّتِ الْاَرْضُونَ بِاِذْنِي

Tablo 5'te zikirlerin genel yapıları aynı olmakla birlikte eksik veya fazla kelimeler bulunmaktadır; birinci sırada D ve G'de *يَا مِنْ اِنْقَادِ كُلِّ شَيْءٍ لِمَلِكِيهِ* kısmı K'da *يَا مِنْ خَشْيَتِيهِ* ziyadesi; ikinci zikirde D ve G'de *يَا مِنْ خَشْيَتِيهِ* kısmı, K'da *يَا مِنْ خَفَاتِيهِ* tabiri; üçüncü sırada D ve G'de *يَا مِنْ اِنْقَادِ الْاَرْضُ* isminin tekili, K'da çoğulu *يَا مِنْ اِنْقَادِ الْاَرْضُونَ*; son sıradaki *يَا مِنْ خَفَاتِيهِ* *Ey her şeyin mehâfetinden dolayı eğildiği zât!* zikri sadece D ve G'de gelmiş, K'da gelmemiştir.⁶²

Tablo 5- Hizip7

D ve G يَا وَاسِعَ الْهُدَايَا/يَا تَابِعِ السَّرَايَا	K يَا وَاجِبَ الْهُدَايَا/يَا تَابِعِ الْبِرَايَا
يَا دَا الْفُضْلِ وَالْقَضَاءِ	يَا دَا الْفُضْلِ وَالْقَضَاءِ

60) Kummî, *M. Cinân*, s. 85; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 243; Hatip, *C. Şerhi*, s. 142; Aydüz, *C. Meâli*, s. 61.

61) Kummî, *M. Cinân*, s. 86; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 242; Hatip, *C. Şerhi*, s. 141; Aydüz, *C. Meâli*, s. 62.

62) Kummî, *M. Cinân*, s. 86; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 233; Hatip, *C. Şerhi*, s. 56; Aydüz, *C. Meâli*, s. 62.

Tablo 5'te birinci zikirde, ilk isimler farklı olarak D ve G'de ismi *يا واسع*, K'da *يا واهب*, ikinci sıradaki zikirde D ve G'de *السَّرايا*, K'da *الْبَرايا*, üçüncü zikirde D ve G'de *الْفَضْل*, K'da *يا ذَا الْفَضْلِ* şeklinde gelmiştir.⁶³ Son zikirde sadece bir nokta farkıyla isimler anlam değiştirmiştir. Noktalı olanı *Ey Fâzilet sahibi!*, noktasız ise *Ey Kesin karar sahibi!* demektir.

Tablo 5- Hizip 8

D ve G <i>يا ذَا الْعَزِّ وَالْبَقَاءِ</i>	K <i>يا ذَا الْعَزِّ وَالْبَقَاءِ</i>
<i>يا ذَا الْجُودِ وَالنَّعْمَاءِ/يا ذَا الْفَضْلِ وَالْأَلَاءِ</i>	<i>يا ذَا الْجُودِ وَالسَّخَاءِ/يا ذَا الْأَلَاءِ وَالنَّعْمَاءِ</i>

Tablo 5'te birinci isimde harf eksiği/fazlası *الْعَزِّ/الْعَزَّة*, ikincide zikrin sonuna farklı isim gelmiş *السَّخَاءِ/وَالنَّعْمَاءِ*, üçüncüde isimle arasında takdim/te'hir *وَالْأَلَاءِ/وَالْأَلَاءِ* ve bir de farklılık *الْفَضْل* / *وَالنَّعْمَاءِ* bulunmaktadır.⁶⁴ Bu hizipte verilen ilk örnekler D ve G'ye, ikinciler ise K'ya aittir.

9.Hizip'te nüshalar arasında fark bulunmamaktadır.⁶⁵

Tablo 6-Hizip 10

D ve G <i>يا فَارِحَ كُلِّ مَغْمُومٍ/ يا مَلْحَأَ كُلِّ مَظْلُومٍ</i>	K <i>يا فَارِحَ كُلِّ مَهْمُومٍ/ يا مَلْحَأَ كُلِّ مَظْرُودٍ</i>
---	--

Tablo 6'da birinci zikirde D ve G'de *مَغْمُوم*, K'da *مَهْمُوم*, ikincide D ve G'de *مَظْلُوم*, K'da *مَظْرُود* ismi gelmiştir.⁶⁶ Adı geçen isimler birer harf farkla ayrı anlamlar ifade ederler; *مَهْمُوم* olursa *Ey bütün sıkıntıları gideren!*, *مَغْمُوم* olursa *Ey bütün gamları/kederleri gideren!*, *مَظْلُوم* olursa *Ey bütün mazlumların sığınağı!*, *مَظْرُود* ise *Ey bütün itilmiş/dışlanmışların sığınağı!* anlamına gelir.

63) Kummî, *M. Cinân*, s. 86; Gümüshânevî, *M. Ahzâb*, s. 234; Hatip, *C. Şerhi*, s. 62; Aydüz, *C. Meâli*, s. 64.

64) Kummî, *M. Cinân*, s. 86; Gümüshânevî, *M. Ahzâb*, s. 232; Hatip, *C. Şerhi*, s. 65; Aydüz, *C. Meâli*, s. 64.

65) Kummî, *M. Cinân*, s. 86; Gümüshânevî, *M. Ahzâb*, s. 232; Hatip, *C. Şerhi*, s. 65; Aydüz, *C. Meâli*, s. 65.

66) Kummî, *M. Cinân*, s. 86; Gümüshânevî, *M. Ahzâb*, s. 233; Hatip, *C. Şerhi*, s. 78; Aydüz, *C. Meâli*, s. 66.

Tablo 7–Hizip 11

D ve G	يَا غِيَاثِي عِنْدَ كُرْبَتِي / يَا كَاشِفِي عِنْدَ كُرْبَتِي	K	يَا غِيَاثِي عِنْدَ كُرْبَتِي / يَا غِيَاثِي عِنْدَ اِفْتِقَارِي
	يَا مُعِينِي عِنْدَ فَرْعِي		يَا مُعِينِي عِنْدَ مَفْرَعِي

Tablo 7’de D ve G’nin birinci zikri ile K’nın ikinci zikri aynı, sadece öncelik sonralık söz konusudur. K’nın birinci zikri ile D ve G’nin ikinci zikri bir kelime farkı ile benzer gelmişler. Üçüncü zikirde isimler arasında kip farkı bulunmaktadır.⁶⁷ K’nın birinci zikirde غِيَاثِي, D ve G’nin ikincisinde كَاشِفِي ismi mevcuttur. Anlam açısından az bir fark vardır; K’dakinin anlamı *Ey sıkıntı anımda kurtarıcım!*, D ve G’dekinin *Ey sıkıntı anımda içimi ferahlatan!* şeklindedir. Üçüncü zikirde D ve G’de mücerret/eksiz kip, K’da ziyâde/ekli sığa getirilmiştir. Anlam bakımından aralarında fark bulunmamaktadır. فَرْعِي Zikri de مَفْرَعِي ismi de *korkularım* anlamına gelmekte, cümle olarak; *Ey korktuğumda bana yardımcı olan!* demektir.

Tablo 8–Hizip12

D ve G	يَا مُزَيِّنَ الْغُلُوبِ / يَا كَشَّافَ الْكُرُوبِ	K	يَا مُنْفِخَ الْهَمُومِ / يَا كَاشِفَ الْكُرُوبِ
	يَا حَيِّبَ الْغُلُوبِ		يَا مُنْفِئَ الْغُلُوبِ

Tablo 8’de D ve G’nin birinci كَشَّافَ zikirinde ismi, mübalağalı ism-i fâil, K’da كَاشِفَ sadece ism-i fâil kalıbında gelmiştir. İkincide D ve G’nin zikri *Ey kalpleri süsleyen!*, K’ninkisi *Ey üzüntüleri gideren!*. Üçüncüde D ve G’de *Ey gönüllerin sevgilisi!*, K’da *Ey kalpleri ferahlatan!* olarak gelmiştir.⁶⁸

Tablo 9–Hizip13

D ve G	يَا عَزِيْزُ، يَا مَلِيْكَ، يَا لَطِيْفُ، يَا حَبِيْبُ، يَا دَلِيْلُ، يَا كَفِيْلُ	K	يَا مُحِيْلُ، يَا مُنِيْلُ، يَا مُدِيْلُ، يَا فَيْلُ
--------	--	---	--

67) Kummî, *M. Cinân*, s. 86; Gümüshânevî, *M. Ahzâb*, s. 233; Hatip, *C. Şerhi*, s. 86; Aydüz, *C. Meâli*, s. 66.

68) Kummî, *M. Cinân*, s. 87; Gümüshânevî, *M. Ahzâb*, s. 234; Hatip, *C. Şerhi*, s. 91; Aydüz, *C. Meâli*, s. 68.

69) Kummî, *M. Cinân*, s. 87; Gümüshânevî, *M. Ahzâb*, s. 234; Hatip, *C. Şerhi*, s. 96; Aydüz, *C. Meâli*, s. 68.

Tablo 9'da tamamen farklı sayılabilecek isimler gelmiştir; birinci satırda D ve G'de *يا كَفِيْلُ* ismi, K'da *يا قَبِيْلُ*, ikincide D ve G'de *يا ذَلِيْلُ* ismi, K'da *يا مُدِيْلُ*, üçüncüde D ve G'de *يا لَطِيْفُ* ismi, K'da *يا مُجِيْلُ*, gelmiş ve D ve G'de ayrıca *يا مَلِيْكُ* - *يا عَزِيْزُ* isimlerine karşılık K'da isim bulunmamaktadır.⁶⁹ Yukarıda geçen isimlerin anlamı; *يا كَفِيْلُ* *Ey mü'minlerin işlerine kefil olan!*, *يا قَبِيْلُ* *Ey duaları vb. kabul eden!*, *يا مُدِيْلُ* *Ey yol-yöntem gösteren!*, *يا لَطِيْفُ* *Ey her şeyden haberdar olan!*, *يا مُجِيْلُ* *Ey murada erdiren!*, *يا لَطِيْفُ* *Ey lütfü geniş olan!*, *يا عَزِيْزُ* *Ey helal hükmü veren!*, *يا مَلِيْكُ* *Ey her şeyden haberdar olan!*, *يا عَزِيْزُ* - *يا مَلِيْكُ* *Ey mülkün sahibi! Ey güç ve kudret sahibi!*

Tablo 10-Hizip14

D ve G <i>يا أَيِّنَسُ الْمُسْتَوْحِشِيْنَ</i>	K <i>يا عَوْنُ الْمُؤْمِيْنَ</i>
--	----------------------------------

Tablo 10'da değişik iki isim bulunmaktadır; D ve G'de *Ey yalnız olanların dostu!*, K'da *Ey müminlerin yardımcısı!* şeklinde farklı gelmiştir.⁷⁰

15 ve 16. Hizipler arasında farklılık bulunmamaktadır.⁷¹

Tablo 11-Hizip17

D ve G <i>يا مُعْظَمُ</i> <i>Ey yücelten!</i>	K <i>يا مُقْسَمُ</i> <i>Ey taksimatı yapan!</i>
<i>يا مُعَوْنُ</i> <i>Ey yardım eden!</i>	<i>يا مُعْلِنُ</i> <i>Ey duyuran!</i>
<i>يا مُلَوْنُ</i> <i>Ey her şeye renk veren!</i>	<i>يا مُمَكِّنُ</i> <i>Ey imkân veren!</i>

Tablo 11'de nüshaların birbirinden farklı altı ismi gelmiştir. Birinci satırda D ve G'de *يا مُعْظَمُ*, K'da *يا مُقْسَمُ*, ikincide D ve G'de *يا مُعَوْنُ*, K'da *يا مُعْلِنُ*, üçüncüde ise D ve G'de *يا مُلَوْنُ*, K'da *يا مُمَكِّنُ* ismi gelmiştir.⁷² Adı geçen isimlerin anlamı tablolarda gösterildiği gibidir.

70) Kummî, *M. Cinân*, s. 87; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 234; Hatip, *C. Şerhi*, s. 109; Aydıüz, *C. Meâli*, s. 70.

71) Kummî, *M. Cinân*, s. 87; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 234; Hatip, *C. Şerhi*, s. 109; Aydıüz, *C. Meâli*, s. 71.

72) Kummî, *M. Cinân*, s. 87; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 244; Hatip, *C. Şerhi*, s. 130; Aydıüz, *C. Meâli*, s. 72.

Tablo 12-Hizip18

D ve G يَا مَنْ هُوَ لِمَنْ حَفَاةٌ حَلِيمٌ	K يَا مَنْ هُوَ يَمَنْ عَصَاةٌ حَلِيمٌ
يَا مَنْ هُوَ لِمَنْ تَرْخَاهُ كَرِيمٌ	يَا مَنْ هُوَ يَمَنْ رِخَاهُ كَرِيمٌ
يَا مَنْ هُوَ فِي مَقَادِيرِهِ حَكِيمٌ	يَا مَنْ هُوَ فِي صُنُوعِهِ حَكِيمٌ
يَا مَنْ هُوَ فِي حُكْمِهِ لَطِيفٌ	يَا مَنْ هُوَ فِي حِكْمَتِهِ لَطِيفٌ
يَا مَنْ هُوَ فِي لُطْفِهِ قَادِرٌ	يَا مَنْ هُوَ فِي لُطْفِهِ قَادِمٌ

Tablo 12’de beş satırın tamamında isimlerin ya bir kelimesinde ya da harfinde farklılık bulunmaktadır. D ve G’nin birinci satırında (ح) harf-i cerri ile حَفَاةٌ kelimesine karşılık K’da (ب) harf-i cerri ile عَصَاةٌ ismi, ikincide D ve G’de (ج) harf-i cerri ile تَرْخَاهُ ismine karşılık K’da (ب) harf-i cerri ile رِخَاهُ ismi, üçüncü sırada D ve G’de مَقَادِيرِهِ ismine karşılık K’da صُنُوعِهِ ismi, dördüncü sırada D ve G’de حُكْمِهِ ismine karşılık K’da حِكْمَتِهِ ismi ve beşinci satırda D ve G’de قَادِرٌ ismine karşılık K’da قَادِمٌ gelmiştir.⁷³ Dikkat edildiğinde bu isimlerde ses uyumu bulunmakta ve sözlü kültürde ses benzerliğinden dolayı birbirlerinin yerine söylenmiş olabileceği muhtemeldir.

Tablo 13-Hizip19

D ve G يَا مَنْ يُنْتَظَرُ إِلَّا بِرُؤْيُ	K يَا مَنْ يُنْتَظَرُ إِلَّا بِرُؤْيُ
يَا مَنْ سَبَقَتْ رَحْمَتُهُ عَلَى غَضَبِهِ	يَا مَنْ سَبَقَتْ رَحْمَتُهُ غَضَبَهُ
يَا مَنْ لَا يُرْجَاؤُهُ إِلَّا بِرُجَاؤُهُ	يَا مَنْ لَيْسَ أَحَدٌ مِثْلَهُ

Tablo 13’te birinci sırada D ve G’de يُنْتَظَرُ fiili ıftial, K’da يُنْتَظَرُ şeklinde sülâsî bâbtan gelmiştir. İkinci sırada D ve G’de سَبَقَتْ fiili, mefulünü عَلَى harf-i cerri ile K’da ise direkt almış. Üçüncü zikir iki ayrı ifade ile D ve G’de *Ey delilinden başka kesin delil bulunmayan!* K’da *Ey kendisinin hiçbir benzeri olmayan!* şeklinde gelmiştir.⁷⁴

73) Kummî, *M. Cinân*, s. 87; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 246; Hatip, *C. Şerhi*, s. 139; Aydıöz, *C. Meâli*, s. 74.

74) Kummî, *M. Cinân*, s. 87; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 247; Hatip, *C. Şerhi*, s. 146; Aydıöz, *C. Meâli*, s. 74.

Tablo 14-Hizip20

D ve G يَا زَارِقَ الطُّغْلِ	K يَا زَارِقَ الْأَثَامِ
------------------------------	--------------------------

Tablo14'te D ve G *Ey yavruya rızık veren!* K'da *Ey bütün canlılara rızık veren!* şeklindedir.⁷⁵

21 Hizipte nüshalar farklılık bulunmamaktadır.⁷⁶

Tablo 15-Hizip22

D ve G يَا مَنْ لَا يُؤَاخِذُ بِالْجُرَيْمَةِ	K يَا مَنْ لَمْ يُؤَاخِذْ بِالْجُرَيْمَةِ
يَا مَنْ لَا يَهْتِكُ السُّنَنَ	يَا مَنْ لَمْ يَهْتِكِ السُّنَنَ

Tablo 15'te D ve G'deki zikirler لَا nefiy/olumsuzluk edatı, K'dakiler لَمْ cezm/ nefiy-olumsuzluk edatı ile gelmişlerdir. Adı geçen edatlar anlama etkileri açısından farklılık arz ederler; لَا harfi geniş zaman olumsuz, لَمْ ise geçmiş zamanı olumsuz yapar. Örnek: D ve G'deki zikir *Ey perdeyi yırtmayan!*, K'daki *Ey hiçbir zaman perdeyi yırtmayan!* anlamına gelir.⁷⁷

23 ve 24. Hizipler arasında farklılık bulunmamaktadır.⁷⁸

Tablo 16-Hizip25

D ve G يَا مُتَوَلِّئِ الْبَرَكَاتِ/يَا عَالِمَ الْخَفِيَّاتِ	K يَا مُتَوَلِّئِ الْآيَاتِ/يَا مُقْبِلَ الْعَثَرَاتِ
يَا ضَاعِفَ الْحَسَنَاتِ	يَا مُضَعَفَ الْحَسَنَاتِ

Tablo16'da D ve G'nin birinci sıradaki zikri ile K'daki tamamen farklı olmasına rağmen diğer iki zikir sadece harf fazlalığı/eksikliği ile gelmişlerdir.⁷⁹ İkinci zikirde D ve

75) Kummî, *M. Cinân*, s. 87; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 247; Hatip, *C. Şerhi*, s. 153; Ayduz, *C. Meâli*, s. 74.

76) Kummî, *M. Cinân*, s. 87; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 247; Hatip, *C. Şerhi*, s. 155; Ayduz, *C. Meâli*, s. 75.

77) Kummî, *M. Cinân*, s. 89; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 248; Hatip, *C. Şerhi*, s. 166; Ayduz, *C. Meâli*, s. 76.

78) Kummî, *M. Cinân*, s. 89; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 248; Hatip, *C. Şerhi*, s. 170; Ayduz, *C. Meâli*, s. 77.

79) Kummî, *M. Cinân*, s. 89; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 249; Hatip, *C. Şerhi*, s. 175; Ayduz, *C. Meâli*, s. 78.

G'de *Ey bereketleri indiren!*, K'da *Ey bütün kaymaları söyleyen!* Üçüncü zikirde D ve G'de mufaâle, K'da tef'îl kipi kullanılmıştır. İkisinin de anlamı *Ey iyilikleri çoğaltan!* şeklinde gelmiştir.

26. Hizipte nüshalar arasında farklılık bulunmamaktadır.⁸⁰

Tablo 17-Hizip27

D ve G	يَا رَبَّ الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ	K	يَا رَبَّ الْعُدْرَةِ فِي الْأَنَامِ
--------	-------------------------------------	---	--------------------------------------

Tablo 17'de D ve G'de *Ey kerem ve yücelik sahibi!* K'da *Ey yaratılmışlarda kudret sahibi!* Olarak gelmiştir. Diğer zikirlerde farklılık bulunmamaktadır.

D ve G'de 23. Hizip K'daki 28'le aynı gelmiştir.⁸¹

Tablo 18-D ve G'nin 28, K'nın 29. Hizbi

D ve G	يَا عُثْبِيَّةَ مَنْ لَا عُثْبِيَّةَ لَهُ	K	يَا أَمَانَ مَنْ لَا أَمَانَ لَهُ
--------	---	---	-----------------------------------

Tablo 18'de D ve G'de *Ey zenginliği olmayanın sonsuz serveti!* K'da *Ey güveni olmayanın güven ve emân!* İki zikir farklı, diğerleri aynı şekilde gelmiştir.⁸²

D ve G'nin 29, K'nın 30. Hizbi Zikirleri aynı şekilde, farksız gelmiştir.⁸³

32.Hizip'de Fark bulunmamaktadır.⁸⁴

Tablo 19-D ve G'nin 31, K'nın 35. Hizbi

D ve G	يَا نَافِسَ الْكَرْبِ	K	يَا مُنْفَسَ الْكَرْبِ
--------	-----------------------	---	------------------------

80) Kummî, *M. Cinân*, s. 89; Gümüshânevî, *M. Ahzâb*, s. 249; Hatip, *C. Şerhi*, s. 175; Aydüz, *C. Meâli*, s. 79.

81) Kummî, *M. Cinân*, s. 88; Gümüshânevî, *M. Ahzâb*, s. 249; Hatip, *C. Şerhi*, s. 175; Aydüz, *C. Meâli*, s. 81.

82) Kummî, *M. Cinân*, s. 88; Gümüshânevî, *M. Ahzâb*, s. 249; Hatip, *C. Şerhi*, s. 178; Aydüz, *C. Meâli*, s. 82.

83) Kummî, *M. Cinân*, s. 88; Gümüshânevî, *M. Ahzâb*, s. 250; Hatip, *C. Şerhi*, s. 202; Aydüz, *C. Meâli*, s. 82.

84) Kummî, *M. Cinân*, s. 89; Gümüshânevî, *M. Ahzâb*, s. 249; Hatip, *C. Şerhi*, s. 208; Aydüz, *C. Meâli*, s. 82.

Tablo 19’da D ve G ile K’da *Ey sıkıntılarını gideren/sıkışıklıklarını genişleten!* Zikrinin anlamı aynı kipi farklı gelmiştir. D ve G’de mücerred, K’da tef’îl bâbının ism-i fâili gelmiştir.⁸⁵

Tablo 20-Hizip33

D ve G <i>وَأَجِدُ يَا هَادِي، يَا وَاجِدُ</i>	K <i>يَا أَخِدْ، يَا حَامِدُ</i>
--	----------------------------------

Tablo 20’de birbirinden farklı ikişer isim gelmiştir. D ve G’de *Ey hidayet eden! Ey her şeyi bulduran!* K’da *Ey bir tek olan! Ey övülen!* şeklindedir.⁸⁶

34. Hizipte farklılık bulunmamaktadır.

D ve G’nin 35, K’nın 36. Hizbi aynı şekilde farksız gelmişlerdir.

37.Hizbin D ve G’sinde 10, K’da 9 zikir gelmiştir. D ve G’de *Yâ Kâfi* ismi fazladır.⁸⁷

Tablo 21-D ve G’nin 36, K’nın 38. Hizbi

D ve G <i>يَا مَنْ هُوَ كُلُّ شَيْءٍ خَاطِبٌ لَهُ</i>	K <i>يَا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ خَاطِبٌ لَهُ</i>
<i>يَا مَنْ هُوَ كُلُّ شَيْءٍ كَائِنٌ لَهُ</i>	<i>يَا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ كَائِنٌ لَهُ</i>
<i>يَا مَنْ هُوَ كُلُّ شَيْءٍ مَوْجُودٌ لَهُ</i>	<i>يَا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ مَوْجُودٌ بِهِ</i>
<i>يَا مَنْ هُوَ كُلُّ شَيْءٍ خَائِفٌ مِنْهُ</i>	<i>يَا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ خَائِفٌ مِنْهُ</i>
<i>يَا مَنْ هُوَ كُلُّ شَيْءٍ مُنِيبٌ لَهُ</i>	<i>يَا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ مُنِيبٌ إِلَيْهِ</i>
<i>يَا مَنْ هُوَ كُلُّ شَيْءٍ مُسَبِّحٌ لَهُ</i>	<i>يَا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ</i>
<i>يَا مَنْ هُوَ كُلُّ شَيْءٍ قَائِمٌ بِهِ</i>	<i>يَا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ قَائِمٌ بِهِ</i>
<i>يَا مَنْ هُوَ كُلُّ شَيْءٍ خَاشِعٌ لَهُ</i>	<i>يَا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ خَاشِعٌ لَهُ</i>
<i>يَا مَنْ هُوَ كُلُّ شَيْءٍ صَائِرٌ إِلَيْهِ</i>	<i>يَا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ صَائِرٌ إِلَيْهِ</i>
<i>يَا مَنْ هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ</i>	<i>يَا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ</i>

85) Kummî, *M. Cinân*, s. 89; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 249; Hatip, *C. Şerhi*, s. 210; Aydüz, *C. Meâli*, s. 82.

86) Kummî, *M. Cinân*, s. 89; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 249; Hatip, *C. Şerhi*, s. 220; Aydüz, *C. Meâli*, s. 84.

87) Kummî, *M. Cinân*, s. 89; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 249; Hatip, *C. Şerhi*, s. 246; Aydüz, *C. Meâli*, s. 88.

Tablo 21'de D ve G'de هُوَ zamiri her zikirle birlikte gelmesine karşılık K'da bulunmamaktadır. Bunun yanında üçüncü zikrin sonuna D ve G'de لَهُ , K'da بِهِ gelmiş, beşincide D ve G'de لَهُ , K'da إِلَيْهِ , altıncıda D ve G'de لَهُ مُسْتَجِجٌ , K'da يُسْتَجِجُ بِحَمْدِهِ , şeklinde gelmiştir.⁸⁸

Tablo 22-D ve G'nin 38, K'nın 39. Hizbi

D ve G يَا مَنْ لَا مَنَحًا إِلَّا إِلَيْهِ	K يَا مَنْ لَا مَنَحَامِنَهُ إِلَّا إِلَيْهِ
يَا مَنْ لَا يُسْتَعَانُ إِلَّا مِنْهُ	يَا مَنْ لَا يُسْتَعَانُ إِلَّا بِهِ
يَا مَنْ لَا مَلْحَأَ إِلَّا إِلَيْهِ	يَا مَنْ لَا يُرْجَى إِلَّا هُوَ

Tablo 22'de birinci zikirde K'da مِنْهُ kısmı, ikincide D ve G'de مِنْهُ , K'da بِهِ şeklinde gelmiştir. Üçüncü zikir iki nüshada da farklı gelmiştir; D ve G'de *Ey kendisinden başka sığınılacak olmayan!*, K'da *Ey kendisinden başkasına ümit beslenmeyen!*⁸⁹

Tablo 23-D ve G'nin 39, K'nın 40. Hizbi

D ve G يَا خَيْرَ الْمُنْتَرِلِينَ	K يَا خَيْرَ الْمَدْعُودِينَ
------------------------------------	------------------------------

Tablo 23'te D ve G'de *Ey hane sahiplerinin en hayırlısı!* K'da *Ey davet edenlerin en hayırlısı!* Şeklindedir.⁹⁰

Tablo 24-Hizip41

D ve G يَا شَاكِرًا	K يَا كَابِرًا
---------------------	----------------

Tablo 24'te D ve G'de *Ey teşekkürle karşılık veren!* K'da *Ey (zalimlerin belini) kıran!* şeklindedir.⁹¹

88) Kummî, *M. Cinân*, s. 89; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 250; Hatip, *C. Şerhi*, s. 254; Aydüz, *C. Meâli*, s. 88.

89) Kummî, *M. Cinân*, s. 89; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 250; Hatip, *C. Şerhi*, s. 255; Aydüz, *C. Meâli*, s. 88.

90) Kummî, *M. Cinân*, s. 90; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 250; Hatip, *C. Şerhi*, s. 257; Aydüz, *C. Meâli*, s. 90.

91) Kummî, *M. Cinân*, s. 90; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 250; Hatip, *C. Şerhi*, s. 259; Aydüz, *C. Meâli*, s. 92.

D ve G'nin 40, K'nın 42. Hizbi

Bu hizipte D ve G'de هُو zamiri getirilmesine karşılık K'da bulunmamaktadır. Bütün zikirler aynı olmasına rağmen ikisinde bu zamir farklılığı vardır.

Tablo 25-D ve G'nin 40, K'nın 42. Hizbi

D ve G	يَا مَنْ هُوَ أَضَلَّ وَأَهْدَى	K	يَا مَنْ خَلَقَ الرُّوحَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى
--------	---------------------------------	---	--

Tablo 25'te D ve G'de *Ey hidayete erdiren de sapıtan da!*; K'da *Ey her iki cinsten erkek ve kadını yaratan!* şeklindedir.⁹²

Tablo 26-D ve G'nin 42, K'nın 43. Hizbi

D ve G	يَا مَنْ هُوَ فِي الْقِيَامَةِ مَلَكُهُ	K	يَا مَنْ فِي الْقِيَامَةِ مَلَكُهُ
	يَا مَنْ هُوَ فِي الْجَنَّةِ رَحْمَتُهُ		يَا مَنْ فِي الْجَنَّةِ نَوَابُهُ
	يَا مَنْ هُوَ فِي النَّارِ عَذَابُهُ		يَا مَنْ فِي النَّارِ عِقَابُهُ

Tablo 26'da D ve G'de fazladan هُو zamiri bulunmasının yanında birinci zikirde مَلَكُهُ ifadesi vardır. K'da ise adı geçen zamir olmamakla birlikte مَلَكُهُ kelimesi gelmiştir. İkinci zikrin sonunda D ve G'de رَحْمَتُهُ, K'da ise نَوَابُهُ kelimesi gelmiştir. Üçüncü zikirde D ve G'de عَذَابُهُ, K'da عِقَابُهُ sözcüğü gelmiştir.⁹³

Tablo 27-D ve G'nin 43, K'nın 44. Hizbi

D ve G	يَا مَنْ هُوَ إِلَيْهِ يَلْحَأُ الْعَاثُونَ	K	يَا مَنْ إِلَيْهِ يَلْحَأُ الْمَسْحُورُونَ
	يَا مَنْ هُوَ يَقْتَضِرُ بِهِ الْمُخْسِبُونَ		يَا مَنْ بِهِ يَقْتَضِرُ الْمُجْبُونَ
	يَا مَنْ هُوَ فِيهِ يَطْمَعُ الْخَاطِئُونَ		يَا مَنْ فِي عَفْوِهِ يَطْمَعُ الْخَاطِئُونَ
	يَا مَنْ هُوَ يَسْكُنُ بِهِ الْمُؤْمِنُونَ		يَا مَنْ إِلَيْهِ يَسْكُنُ الْمُؤْمِنُونَ

92) Kummî, *M. Cinân*, s. 90; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 250; Hatip, *C. Şerhi*, s. 259; Ayduz, *C. Meâli*, s. 90.

93) Kummî, *M. Cinân*, s. 90; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 251; Hatip, *C. Şerhi*, s. 259; Ayduz, *C. Meâli*, s. 94.

Tablo 27'de sekiz zikir, küçük farklarla gelmişlerdir. D ve G'de yine fazladan هُوَ zamiri bulunmakla beraber birinci zikirde الْعَاصُونَ lafzı, K'da الْمُتَحَرِّبُونَ kelimesi gelmiştir. İkinci isimlerde D ve G'de الْمُخْسِنُونَ, K'da الْمُجِيبُونَ farklılığı mevcuttur. Üçüncüde zikirler aynı lafızlarla gelmelerine karşılık takdim-te'hir söz konusudur; D ve G يَا مَنْ هُوَ فِيهِ يَطْمَعُ İLÂHİ K'da يَا مَنْ فِي عَقْوِهِ يَطْمَعُ الْحَاطِئُونَ şeklinde. Dördüncü isimlerde D ve G'de هِ، K'da إِلَهِ zamirleri bulunmaktadır.⁹⁴

Tablo 28-Hizip45

D ve G يَا مُنِيرُ، يَا مُدِيرُ، يَا مُنِيرُ	K يَا مُهَيْبُ، يَا مُتَيْبُ، K
--	---------------------------------

Tablo 28'de hem D ve G'de hem de K'da iki ayrı isim gelmiştir. D ve G'nin anlamı; *Ey her şeyi açıklayan!, Ey her şeyi nurlandıran!* K'dakiler; *Ey herkesin sevabını veren, Ey en heybetli olan!* demektir.⁹⁵

Tablo 29-D ve G'nin 44, K'nın 45. Hizbi

D ve G يَا أَعَزُّ مِنْ كُلِّ عَزِيٍّ/يَا أَعْظَمُ مِنْ كُلِّ عَظِيمٍ	K يَا أَنْبَصَرَ مِنْ كُلِّ بَصِيرٍ/يَا أَخْتَبَرَ مِنْ كُلِّ خَبِيرٍ
يَا أَحْلَى مِنْ كُلِّ حَلِيلٍ/يَا أَرْحَمُ مِنْ كُلِّ رَحِيمٍ	يَا أَشْرَفَ مِنْ كُلِّ شَرِيفٍ/يَا أَرْفَعُ مِنْ كُلِّ رَفِيعٍ

Tablo 29'da dörder farkı zikir söz konusu; D ve G'de *Ey en yüceden daha yüce!* K'da *Ey en iyi görenden daha iyi gören!* D ve G'de *Ey en izzetliden daha izzetli olan!* K'da *Ey en iyi bilen uzmandan daha iyi bilen!* D ve G'de *Ey merhametlilerin en merhametlisi!* K'da *Ey şerefliğin en şerefli!* D ve G'de *Ey en celîl/yücelerden daha yüce!* K'da *Ey derecesi en yüksekte daha yüksek!* Şeklinde gelmiştir. Bu hizipte K'da münâdâ/ünlenen isimler merfu' olması gerekirken hatalı bir şekilde mansûb gelmişlerdir.⁹⁶

D ve G'nin 46, K'nın 46. Hizbi arasında farklılık bulunmamaktadır.⁹⁷

94) Kummî, *M. Cinân*, s. 90; Gümüştânevî, *M. Ahzâb*, s. 251; Hatip, *C. Şerhi*, s. 276; Aydüz, *C. Meâli*, s. 94.

95) Kummî, *M. Cinân*, s. 90; Gümüştânevî, *M. Ahzâb*, s. 252; Hatip, *C. Şerhi*, s. 290; Aydüz, *C. Meâli*, s. 94.

96) Kummî, *M. Cinân*, s. 90; Gümüştânevî *M. Ahzâb*, s. 252; Hatip, *C. Şerhi*, s. 279; Aydüz, *C. Meâli*, s. 94.

97) Kummî, *M. Cinân*, s. 90; Gümüştânevî, *M. Ahzâb*, s. 254; Hatip, *C. Şerhi*, s. 293; Aydüz, *C. Meâli*, s. 96.

Tablo 30-D ve G'nin 47, K'nın 47. Hizbi

D ve G	يَا نُورًا لَيْسَ مِثْلَهُ نُورٌ/يَا مُصَوِّرَ النُّورِ	K	يَا نُورٌ كُلُّ نُورٍ/يَا نُورًا لَيْسَ كَمِثْلِهِ نُورٌ
--------	---	---	--

Tablo 30'da D ve G'de *Ey nuru tasarlayan!*, K'da *Ey her şeyin nuru!*, D ve G'de *Ey kendisine benzeyen hiçbir nur bulunmayan!* K'da *Ey bir benzeri bulunmayan nur!* Son iki zikir harf farkıyla ayrılmaktadırlar.⁹⁸

Tablo 31-D ve G'nin 48, K'nın 48. Hizbi

D ve G	يَا مَنْ أَنْشَأَ لَذِيذًا	K	يَا مَنْ فَضَّلَهُ عَوِيْمًا
--------	----------------------------	---	------------------------------

Tablo 31'da bütün zikirler birbirlerine uymakla birlikte iki tanesi farklı gelmiştir; D ve G'de *Ey ünsü/tanıdıklığı leziz olan!*, K'da *Ey fazlî genel olan!*⁹⁹

Tablo 32-D ve G'nin 49, K'nın 49. Hizbi

D ve G	يَا مُفَصَّلًا، يَا مُجْمَلًا، يَا مُكَمَّلًا	K	يَا مُجْمَلًا، يَا مُمَّهَلًا، يَا مُجْمَلًا
--------	---	---	--

Tablo 32'da her iki tarafta üçer ayrı zikir söz konusudur; D ve G'de *Ey en mükemmel yapan!* *Ey en güzel yapan!* *Ey en iyi ayıran!*, K'da *Ey güzelleştiren!* *Ey mühlet veren!* *Ey herkese karşılığını veren!*¹⁰⁰

Tablo 32-D ve G'nin 50, K'nın 50. Hizbi

D ve G	يَا مَنْ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ	K	يَا مَنْ يُجَارُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ/يَا مَنْ يَسْتَعْلَى وَلَا يَسْتَعْلَى
--------	--------------------------------	---	--

Tablo 32'de K'da *Ey soru soran ancak soru sorulmayan!* Zikri, ikinci zikirde sadece *عَلَيْهِ* ifadesi fazladır. K'daki fazlalık D ve G'de son iki zikrin tek isim olarak gelmesinden kaynaklanmaktadır.¹⁰¹

98) Kummî, *M. Cinân*, s. 90; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 254; Hatip, *C. Şerhi*, s. 296; Aydın, *C. Meâli*, s. 96.

99) Kummî, *M. Cinân*, s. 91; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 254; Hatip, *C. Şerhi*, s. 300; Aydın, *C. Meâli*, s. 98.

100) Kummî, *M. Cinân*, s. 91; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 255; Hatip, *C. Şerhi*, s. 303; Aydın, *C. Meâli*, s. 98.

101) Kummî, *M. Cinân*, s. 91; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 255; Hatip, *C. Şerhi*, s. 306; Aydın, *C. Meâli*, s. 98.

Tablo 33-D ve G'nin 51, K'nın 51. Hizbi

D ve G يَا نَعْمَ الْأَيْسَى	K يَا نَعْمَ الْكَيْفِيلَ
------------------------------	---------------------------

Tablo 33'de farklı iki zikir; D ve G'de *Ey en iyi dost!* K'da *Ey en güzel kefil!* Şeklinde-dir. Diğer isimlerde farklılık bulunmamaktadır.¹⁰²

Tablo 34-D ve G'nin 52, K'nın 52. Hizbi

D ve G يَا كَاشِفَ الْمَكْرُوبِينَ/يَا مُغِيثَ الْمُشْتَاقِينَ	K يَا قُرَّةَ عَيْنِ الْعَابِدِينَ/يَا مُخَيِّبَ الْمُجِبِّينَ
يَا مُفْرِجًا عَنِ الْمَحْزُونِينَ/يَا مُنْقِصًا عَنِ الْمَعْمُومِينَ	يَا مُفْرِجَ عَنِ الْمَعْمُومِينَ/يَا مُنْقِصًا عَنِ الْمَكْرُوبِينَ

Tablo 34'te D ve G'nin ilk ismi *Ey aşıkların imdadına koşan!* K'da *Ey sevenleri takdir eden!* İkinci isim; *Ey sıkıntıları gideren!* *Ey âbidlerin göz bebeği!* Üçüncü isim; *Ey gamlı-ların sıkıntısını gideren!* *Ey sıkıntılara genişlik ihsan eden!* Dördüncü isim; *Ey üzüntüleri gideren!* *Ey gamları dağıtıp götüren!* Bu hizipte K'da on iki zikirde gramer hatası bulun-maktadır; münâdâ/ünlenen isimlerin ya tenvin alması ya da direkt muzaf/tamlanan olması gerekirken isimlerin sonu fethalı olarak gelmiştir.¹⁰³

Tablo 35-D ve G'nin 100, K'nın 53. Hizbi

D ve G يَا رَاقِبًا، يَا قَادِرًا	K يَا طَيِّبِنَا، يَا حَسْبِنَا
-----------------------------------	---------------------------------

Tablo 35'te her iki tarafta ikişer ayrı isim bulunmaktadır; D ve G'de *Ey Râzıkımız!*, *Ey Kâdir yaratıcımız!* K'da *Ey tabîbimiz*, *Ey habibimiz!*¹⁰⁴

Tablo 36-D ve G'nin 53, K'nın 54. Hizbi

D ve G يَا رَبَّ النَّبِيِّينَ وَالْأَخْيَارِ	K يَا رَبَّ النَّبِيِّينَ وَالْأَبْرَارِ
يَا رَبَّ الْحُبُوبِ وَالْقَمَارِ/يَا رَبَّ الصَّادِقِينَ وَالْأَبْرَارِ	يَا رَبَّ الْحُبُوبِ وَالْقَمَارِ/يَا رَبَّ الصَّادِقِينَ وَالْأَخْيَارِ
يَا رَبَّ الْإِعْلَانِ وَالْأَسْرَارِ/يَا رَبَّ الْعَبِيدِ وَالْأَخْوَارِ	يَا رَبَّ الْإِعْلَانِ وَالْأَسْرَارِ/يَا رَبَّ الْبُرَارِيِّ وَالْبَحَارِ

102) Kummî, *M. Cinân*, s. 91; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 257; Hatip, *C. Şerhi*, s. 307; Aydüz, *C. Meâli*, s. 100.

103) Kummî, *M. Cinân*, s. 91; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 257; Hatip, *C. Şerhi*, s. 313; Aydüz, *C. Meâli*, s. 100.

104) Kummî, *M. Cinân*, s. 91; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 257; Hatip, *C. Şerhi*, s. 566; Aydüz, *C. Meâli*, s. 145.

Tablo 36'da ilk üç zikrin son kelimeleri farklı gelmiştir; 1. D ve G'de وَالْأَخْيَارِ, K'da وَالْأَبْرَارِ; 2. D ve G'de وَالْأَبْرَارِ, K'da وَالْأَخْيَارِ; 3. D ve G'de وَالْأَنْمَارِ, K'da وَالْأَنْمَارِ şeklindedir. Dördüncü zikir; D ve G'de *Ey hürlerin de kölelerin de Rabbi!*; K'da *Ey karaların ve denizlerin Rabbi!* Beşinci zikirde sadece hareke farkı bulunmakta D ve G'de الْإِعْلَانِ وَالْإِسْرَارِ K'da الْإِعْلَانِ وَالْإِسْرَارِ fetha ile başlamaktadır.¹⁰⁵

Tablo 37-D ve G'nin 54, K'nın 55. Hizbi

D ve G	يَا مَنْ لَحِقَ فِي كُلِّ شَيْءٍ وَعِلْمُهُ	K	يَا مَنْ نَقَدَ فِي كُلِّ شَيْءٍ وَبَصَرُهُ/يَا مَنْ لَحِقَ بِكُلِّ شَيْءٍ وَعِلْمُهُ
	يَا مَنْ لَا يُخْصِي الْعِبَادَ نِعْمَاءَهُ/يَا مَنْ نَقَدَ بِكُلِّ شَيْءٍ وَبَصَرُهُ		يَا مَنْ لَا تُرَدُّ الْعِبَادَ فَضَائِلَهُ/يَا مَنْ لَا يُخْصِي الْعِبَادَ نِعْمَهُ
	يَا مَنْ تَعَزَّزَ بِالْعَزْزِ بِمَاؤُهُ/يَا مَنْ هَمِيئَةُ وَالسُّلْطَانُ بِهَاؤُهُ		يَا مَنْ لَا عِظَاءَ إِلَّا عِظَاؤُهُ/يَا مَنْ لَا مُلْكَ إِلَّا مُلْكُهُ

Tablo 37'de ilk iki zikrin harflerinde, üçüncünün bir kelimesinde farklılık bulunmaktadır; 1. D ve G (ي), K (ب); 2. D ve G (ب), K (ي); 3. D ve G (نِعْمَاءَهُ), K (نِعْمَهُ) şeklindedir. Üçüncü zikirde fiilin cinsiyeti D ve G'de eril/müzekker, K'da dişil/müennes olarak gelmiştir. Dördüncü zikirde D ve G'de *Ey heybet ve saltanat güzelliği olan!*; K'da *Ey kulların kaza ve kaderini savamadığı!*. Beşinci zikirde D ve G'de *Ey bekâsı izzetle aziz olan!*; K'da *Ey kendi mülkünden başka mülk bulunmayan!*. Altıncı zikir sadece K'da *Ey kendi 'atâsından başka 'atâ bulunmayan!* zikridir. Dolayısıyla K'da on yerine on bir zikir bulunmuştur.¹⁰⁶

Tablo 38-D ve G'nin 55, K'nın 56. Hizbi

D ve G	يَا مَنْ لَهُ الْحُكْمُ وَالْقَضَى/يَا مَنْ لَهُ الصِّفَاتُ الْعُلَى	K	يَا مَنْ لَهُ الْحُكْمُ وَالْقَضَاءُ/يَا مَنْ لَهُ الصِّفَاتُ الْعُلَى
	يَا مَنْ لَهُ النَّارُ وَاللَّطَى		يَا مَنْ لَهُ الْهَوَاءُ وَالْقَضَاءُ

Tablo 38'de D ve G'deki ilk iki zikrin sonunda sadece elif-i maksûre, K'da elif-i memdûde bulunmanın dışında bir farklılık mevcut değildir. Son zikir D ve G'de *Ey Cehennem ve ateş Kendisine ait olan!*; K'da *Ey hava ve fezâ kendisinin olan!* şeklindedir.¹⁰⁷

105) Kummî, *M. Cinân*, s. 91; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 258; Hatip, *C. Şerhi*, s. 323; Ayduz, *C. Meâli*, s. 102.

106) Kummî, *M. Cinân*, s. 91; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 258; Hatip, *C. Şerhi*, s. 316; Ayduz, *C. Meâli*, s. 102.

107) Kummî, *M. Cinân*, s. 92; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 260; Hatip, *C. Şerhi*, s. 325; Ayduz, *C. Meâli*, s. 104.

Tablo 39-D ve G'nin 56, K'nın 57. Hizbi

D ve G يَا حَيُّ، يَا قَيُّوْمُ	K يَا مَسْئُوْلٌ، يَا سُبُوْحٌ
---------------------------------	--------------------------------

Tablo 39'da D ve G *Ey Hayy! Ey Kayyûm!*; K *Ey mes'ûl! Ey Subbûh!* şeklinde gelmekle birlikte diğer isimlerde farklılık bulunmamaktadır.¹⁰⁸

Tablo 40-D ve G'nin 57, K'nın 58. Hizbi

D ve G يَا مَنْ ظَهَرَ فِي كُلِّ شَيْءٍ وَأَلْفَهُ	K يَا مَنْ أَظْهَرَ فِي كُلِّ شَيْءٍ وَأَلْفَهُ
يَا مَنْ أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ وَخَلَقَهُ	يَا مَنْ أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ وَخَلَقَهُ
يَا مَنْ يُعْرِفُ الْخَلَائِقَ قُدْرَتَهُ	يَا مَنْ تَصَوَّفَ فِي الْخَلَائِقِ قُدْرَتَهُ

Tablo 40'ta i'rab/hareke anlama direkt etki etmiştir; 1. D ve G'de *Ey her şeyde lütfu görünen!*; K'da *Ey her şeyde lütfunu gösteren!* 2. D ve G'de *Ey her şeyin yaratılışını güzel yapan!*; K'da *Ey her yaratılmışı güzel yapan!* 3. D ve G'de *Ey yaratılmışlara kudretini öğreten!*; K'da *Ey yaratılmışlarda kudretiyle tasarrufta bulunan!*¹⁰⁹ Yukarıda geçen üç zikrin dışındakilerde farklılık bulunmamakla beraber D ve G'de fazladan هُوَ zamiri gelmiştir.¹¹⁰

Tablo 41-D ve G'nin 58, K'nın 59. Hizbi

D ve G يَا قَائِدٌ مَنْ لَا قَائِدَ لَهُ	K يَا صَاحِبَ مَنْ لَا صَاحِبَ لَهُ
--	-------------------------------------

Tablo 41'de sadece iki zikrin farkı söz konusudur; D ve G'de *Ey rehberi olmayanların rehberi!*; K'da *Ey sahibi olmayanların sahibi!*¹¹¹

Tablo 42-D ve G'nin 59, K'nın 60. Hizbi

D ve G يَا دَاعِي مَنْ اسْتَدْعَاهُ	K يَا رَاعِي مَنْ اسْتَرْعَاهُ
-------------------------------------	--------------------------------

108) Kummî, *M. Cinân*, s. 92; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 260; Hatip, *C. Şerhi*, s. 328; Aydın, *C. Meâli*, s. 104.

109) Kummî, *M. Cinân*, s. 92; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 260; Hatip, *C. Şerhi*, s. 329; Aydın, *C. Meâli*, s. 105.

110) Kummî, *M. Cinân*, s. 92; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 260; Hatip, *C. Şerhi*, s. 329; Aydın, *C. Meâli*, s. 105.

111) Kummî, *M. Cinân*, s. 92; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 261; Hatip, *C. Şerhi*, s. 355; Aydın, *C. Meâli*, s. 106.

Tablo 42’de D ve G *Ey davet edilmeyi isteyenleri davet eden!*; K’da *Ey gözetilmeyi isteyenleri gözetin!* Şeklinde iki zikirde farklılık olmakla birlikte diğer isimler aynı şekilde gelmişlerdir.¹¹²

Tablo 43-D ve G’nin 60, K’nın 61. Hizbi

D ve G	يَا سَائِقُ يَا تَاطِرُ، يَا تَاطِرُ، يَا تَاطِرُ، يَا سَائِقُ	K	يَا سَائِقُ يَا فَارِقُ، يَا فَارِقُ، يَا فَارِقُ، يَا فَارِقُ، يَا نَاطِقُ، يَا نَاطِقُ، يَا نَاطِقُ، يَا نَاطِقُ
--------	--	---	--

Tablo 43’te beşer ayrı isim söz konusudur; D ve G’de *Ey her şeyin Evveli! Ey her şeyin Âhiri! Ey her şeyin en Zâhiri! Ey her şeyin en gizlisi! Ey her şeyi idarecisi!*; K’da *Ey konuşan! Ey her şeyi ayıran! Ey her şeyi yayan! Ey birleştiren! Ey yücelten!*¹¹³

Tablo 44-D ve G’nin 61, K’nın 62. Hizbi

D ve G	يَا مَنْ خَلَقَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ	K	يَا مَنْ جَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالْأَنْوَارَ
	يَا مَنْ لَهُ الْحَوْلُ وَالْقُوَّةُ		يَا مَنْ قَدَّرَ الْحَيِّثُ وَالْمَشَرَّ
	يَا مَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكَ فِي الْمَلَكِ		يَا مَنْ لَيْسَ لَهُ شَرِيكَ فِي الْمَلَكِ

Tablo 44’te birinci zikir aynı anlamı değişik lafızlarla vermektedir; D ve G *Ey karanlıkları ve nuru yaratan!*; K’da *Ey karanlıkları ve nurları yaratan!* İkincisi D ve G’de *Ey güç ve kuvvet sahibi!* K’da *Ey hayrı ve şerri takdir eden!*; Üçüncüde D ve G’de *Ey mülkünde ortağı olmayan!* K’da *Ey mülkünde ortağı bulunmayan!*¹¹⁴

Tablo 45-D ve G’nin 62, K’nın 63. Hizbi

D ve G	يَا مَنْ يَسْمَعُ آيَاتِ الْوَالِهِيْنَ	K	يَا مَنْ يَسْمَعُ آيَاتِ الْوَاهِيِيْنَ
	يَا مَنْ يَرَى نَدَمَ التَّادِيِيْنَ		يَا أَحْوَدَ الْأَحْوَدِيْنَ

Tablo 45’te birinci zikir D ve G’de *Ey mahzunların iniltisini işiten!*; K’da *Ey güçsüzlerin iniltisini işiten!*; İkinci zikirde D ve G’de *Ey pişmanların pişmanlığını bilen/gören!*; K’da *Ey cömertlerin en cömert!*¹¹⁵

112) Kummî, *M. Cinân*, s. 92; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 261; Hatip, *C. Şerhi*, s. 357; Aydz, *C. Meâli*, s. 106.

113) Kummî, *M. Cinân*, s. 92; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 261; Hatip, *C. Şerhi*, s. 359; Aydz, *C. Meâli*, s. 108.

114) Kummî, *M. Cinân*, s. 92; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 261; Hatip, *C. Şerhi*, s. 367; Aydz, *C. Meâli*, s. 108.

115) Kummî, *M. Cinân*, s. 92; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 261; Hatip, *C. Şerhi*, s. 372; Aydz, *C. Meâli*, s. 110.

Tablo 46-D ve G'nin 63, K'nın 64. Hizbi

D ve G يَا كَاشِفَ الْبَلَاءِ/ يَا زَافِعَ السَّمَاءِ	K يَا حَسَنَ الْبَلَاءِ/ يَا بَدِيعَ السَّمَاءِ
يَا عَظِيمَ الثَّنَاءِ	يَا حَمِيلَ الثَّنَاءِ

Tablo 46'da D ve G'nin birinci zikri; *Ey göğü yükselten! K'nın Ey göğü eşsiz yaratan!*; İkinci zikir D ve G'de *Ey belaları gideren! K'da Ey sınavı en güzel olan!*; Üçüncüde D ve G *Ey övgüsü en yüce olan! K Ey övgüsü en güzel olan!* şeklinde gelmiştir.¹¹⁶

Tablo 47-D ve G'nin 64, K'nın 65. Hizbi

D ve G يَا رَزَّاقُ، يَا عَلَّامُ، يَا وَهَّابُ، يَا تَوَّابُ	K يَا مُنْتَاخُ، يَا نَفَّاحُ، يَا مُنْتَاخُ، يَا بَارُ، يَا مُنْتَاخُ، يَا نَفَّاحُ، يَا مُنْتَاخُ
---	---

Tablo 47'de D ve G; *Ey Rezzâk, Ey en iyi bilen/Allâm, En her şeyi veren! Ey tövbeleri kabul eden!*; K; *Ey kullarına en iyi davranan, Ey istenilen/seçilen, Ey kullarına nimet veren! Ey kullarına lutüfkâr olan!* şeklinde gelmiştir.¹¹⁷

D ve G'nin 65, K'nın 66. Hizbi arasında fark bulunmamaktadır.¹¹⁸

Tablo 48-D ve G'nin 66, K'nın 67. Hizbi

D ve G يَا مَنْ يُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ حِيْفَتِهِ	K يَا مَنْ أَنْقَادَ كُلِّ شَيْءٍ لِأَمْرِهِ
---	--

Tablo 48'de birbirinden bağımsız iki ayrı zikir bulunmaktadır; D ve G'de *Ey gök gürültüsünün hamdederek, meleklerin de O'nun korkusuyla Kendisini teşbih ettiği!*; K'da *Ey her şeyin emrine boyun eğdiği!* şeklinde gelmiştir.¹¹⁹

D ve G'nin 67, K'nın 68. Hizbi arasında fark bulunmamaktadır.¹²⁰

116) Kummî, *M. Cinân*, s. 93; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 262; Hatip, *C. Şerhi*, s. 375; Ayduz, *C. Meâli*, s. 110.

117) Kummî, *M. Cinân*, s. 93; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 262; Hatip *C. Şerhi*, s. 375; Ayduz, *C. Meâli*, s. 112.

118) Kummî, *M. Cinân*, s. 93; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 262; Hatip, *C. Şerhi*, s. 393; Ayduz, *C. Meâli*, s. 112.

119) Kummî, *M. Cinân*, s. 93; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 262; Hatip, *C. Şerhi*, s. 397; Ayduz, *C. Meâli*, s. 114.

120) Kummî, *M. Cinân*, s. 93; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 262; Hatip, *C. Şerhi*, s. 397; Ayduz, *C. Meâli*, s. 114.

Tablo 49-D ve G'nin 68, K'nın 69. Hizbi

D ve G	يَا تَبْتِيرُ، يَا تَذِيرُ، يَا مُقْتَدِرُ	K	يَا كَبِيرُ، يَا خَبِيرُ، يَا مُجِيرُ
--------	--	---	---------------------------------------

Tablo 49'da birbirinden farklı üçer zikir bulunmaktadır; D ve G'de *Ey Müjdedci! Ey Uyarıcı! Ey gücü her şeye yeten!*; K'da *Ey en büyük! Ey en bilge! Ey en yakın komşu!* şeklinde gelmişlerdir.¹²¹

Tablo 50-D ve G'nin 69, K'nın 70. Hizbi

D ve G	يَا حَيُّ بَعْدَ كُلِّ حَيٍّ / يَا حَيُّ قَبْلَ كُلِّ حَيٍّ	K	يَا حَيًّا بَعْدَ كُلِّ حَيٍّ / يَا حَيًّا قَبْلَ كُلِّ حَيٍّ
	يَا حَيُّ الَّذِي لَا يُشْبِهُهُ شَيْءٌ / يَا حَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ		يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ / يَا حَيًّا لَمْ يَرِثِ الْحَيَاةَ مِنْ حَيٍّ.

Tablo 50'de ilk iki zikirler i'rab bakımından farklı anlamca aynı sayılırlar; D ve G'de *Ey Bütün hayat sahiplerinden önce/sonra hayat sahibi olan!*; K'da *Ey Bütün hayat sahiplerinden önce/sonra hayat sahibi olan!*; Üçüncü zikir D ve G'de *Ey hiçbir hayat sahibinin kendisine benzemediği!*; K'da *Ey hayat sahiplerinden hiç birine varis olmayan hayat sahibi!*; Dördüncü zikir D ve G'de *Ey ölmeyecek olan hayat sahibi!*; K'da *Ey Hayy ve Kayyûm olup kendisine ne bir yorgunluk ne de uyuklamanın arız olmadığı zât!*¹²²

D ve G'nin 70, K'nın 71. Hizbi arasında fark bulunmamaktadır.¹²³

Tablo 51-D ve G'nin 71, K'nın 72. Hizbi

D ve G	يَا مَنْ هُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ / يَا مَنْ هُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ	K	يَا ظَهْرَ الْأَجِينِ / يَا غَايَةَ الطَّالِبِينَ
	يَا مَنْ هُوَ خَيْرُ الشَّاكِرِينَ / يَا مَنْ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ		يَا مَنْ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ / يَا مُدْرِكَ الْهَارِبِينَ

Tablo 51'de D ve G'nin birinci zikri; *Ey yardım edenlerin en hayırlısı!*; K'nın *Ey istenen şeylerin zirvesi!*; İkinci zikir; *Ey kesin karar verenlerin en hayırlısı!* *Ey sığınmacıların destekçisi!*; Üçüncü zikir; *Ey teşekkür edenlerin en hayırlısı!*; *Ey kaçanları yakalayan!*; Dördüncü zikir; *Ey müfsit/bozguncuları en iyi bilen! Ey hidayettekileri en iyi bilen!*¹²⁴

121) Kummî, *M. Cinân*, s. 93; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 263; Hatip, *C. Şerhi*, s. 410; Aydüz, *C. Meâli*, s. 114.

122) Kummî, *M. Cinân*, s. 93; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 263; Hatip, *C. Şerhi*, s. 417; Aydüz, *C. Meâli*, s. 116.

123) Kummî, *M. Cinân*, s. 93; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 263; Hatip, *C. Şerhi*, s. 421; Aydüz, *C. Meâli*, s. 116.

124) Kummî, *M. Cinân*, s. 94; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 264; Hatip, *C. Şerhi*, s. 426; Aydüz, *C. Meâli*, s. 118.

Tablo 52-D ve G'nin 72, K'nın 73. Hizbi

D ve G	يَا حَيِّدُ، يَا حَيِّدُ	K	يَا زَيْفِيُّ، يَا زَيْفِيُّ
--------	--------------------------	---	------------------------------

Tablo 52'de D ve G; *Ey çok övülen! Ey en yüce şeref sahibi!*; K; *Ey en iyi dost! Ey en yüce şefkat sahibi!*¹²⁵

Tablo 53-D ve G'nin 73, K'nın 74. Hizbi

D ve G	يَا مَنْ هُوَ سُلْطَانٌ بِلَا عَزْلِ/يَا مَنْ هُوَ وَثَرٌ بِلَا شَفْعٍ	K	يَا مَنْ هُوَ قَاضِي بِلَا حَيْفٍ/يَا مَنْ هُوَ وَثَرٌ بِلَا كَيْفٍ
	يَا مَنْ هُوَ مَلِيكٌ بِلَا عَجْرِ/يَا مَنْ هُوَ مَوْجُودٌ بِلَا مِثْلِ		يَا مَنْ هُوَ مَلِيكٌ بِلَا عَزْلِ/يَا مَنْ هُوَ غَيْرٌ بِلَا ذُلِّ
			يَا مَنْ هُوَ مَوْصُوفٌ بِلَا شَيْبِهِ

Tablo 53'te 'D ve G'nin 73. Hizbi dokuz isim olmasına karşılık K'nın 75. Hizbinin on isim olduğu tespit edildi. Birinci isimler; *Ey çifti olmayan tek!*; *Ey keyfiyeti bilinmeyen tek!*; İkinci isimler; *Ey azledilmeyen sultan!*; *Ey kararından pişman olmayan hâkim!*; Üçüncü zikir; *Ey zillete düşmeyen Azîz!*; Dördüncü zikirler; *Ey misli/benzeri olmayan Mevcûd*; *Ey benzeri olmayan Mevsûf!*¹²⁶

Tablo 54-D ve G'nin 74, K'nın 75. Hizbi

D ve G	يَا مَنْ هُوَ حَمْدُهُ فَخْرٌ لِلْحَامِدِينَ	K	يَا مَنْ حَمْدُهُ عِزٌّ لِلْحَامِدِينَ
	يَا مَنْ هُوَ سَبِيلُهُ وَاضِحٌ لِلْمُؤْمِنِينَ		يَا مَنْ سَبِيلُهُ وَاضِحٌ لِلْمُنِيِّينَ
	يَا مَنْ هُوَ كِتَابُهُ تَذَكُّرٌ لِلْمُوقِنِينَ		يَا مَنْ كِتَابُهُ تَذَكُّرٌ لِلْمُتَّقِينَ
	يَا مَنْ هُوَ عَفْوُهُ مَلْحَأٌ لِلْمَذْنِبِينَ		يَا مَنْ رِزْقُهُ عُمُومٌ لِلطَّائِعِينَ وَالْعَاصِينَ
	يَا مَنْ هُوَ رَحْمَتُهُ قَرِيبٌ لِلْمُحْسِنِينَ		يَا مَنْ رَحْمَتُهُ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

Tablo 54'te D ve G'de هُو zamiri fazla olmakla birlikte çoğunlukla isimler benzer gelmişlerdir. Birinci isimler; *Ey hamdi hamdedenlere övünç kaynağı olan!*; *Ey hamdi hamdedenlere izzet olan!*; İkinci isimler; *Ey yolu müminlere apaçık olan!*; *Ey yolu çok tövbe edenlere açık olan!*; Üçüncü zikir; *Ey kitabı tam inanmışlara bir hatırlatma olan!*;

125) Kummî, *M. Cinân*, s. 94; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 264; Hatip, *C. Şerhi*, s. 432; Ayduz, *C. Meâli*, s. 118.

126) Kummî, *M. Cinân*, s. 94; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 264; Hatip, *C. Şerhi*, s. 445; Ayduz, *C. Meâli*, s.119.

Ey kitabı muttakilere bir hatırlatma olan!; Dördüncü isimler; *Ey affi günahkarlara bir sığınak olan!*; *Ey rızkı itaat edene de isyan edene de sunulan!* Beşinci isimler; *Ey rahmeti Muhsinlere/iyilik yapanlara yakın olan!*; *Ey rahmeti Muhsinlere/iyilik yapanlara yakın olan!* Beşinci isimlerde D ve G'de قَرِيبٌ ismi fâili ل harfi ile K'da مِنْ harfi ile kullanılmıştır.¹²⁷ Doğrusu K'nın getirdiği şekildir. Çünkü قَرِيبٌ fiili sadece (مِنْ-ي) harfleri almakta, ل harfi ceri ile gelmemektedir.¹²⁸

D ve G'nin 75, K'nın 76. Hizbi arasında fark bulunmamaktadır.¹²⁹

D ve G'nin 76, K'nın 77. Hizbi arasında fark bulunmamaktadır.¹³⁰

Ancak D ve G'de kısa ism-i Celâller وَأَسْتَعْلِكِ بِأَسْمَائِكَ zikri ile başlarken K'da اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْتَعْلِكُ şeklinde başlanmaktadır.

Tablo 55-D ve G'nin 77, K'nın 78. Hizbi

D ve G يَا ذَا الْقُضَلِ الرَّشِيْدِ	K يَا ذَا الْفَعْلِ الرَّشِيْدِ
يَا مَنْ هُوَ اقْرَبُ الْبَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيْدِ/يَا قَرِيْبًا غَيْرَ بَعِيْدِ	يَا مَنْ هُوَ قَرِيْبٌ غَيْرٌ بَعِيْدٍ/يَا مَنْ هُوَ فَعَالٌ لِمَا يُرِيْدُ

Tablo 55'te D ve G'nin birinci ismi; *Ey kemâle ermiş fazilet sahibi!*; K'nın *Ey kemâle ermiş işlerin sahibi!* İkinci zikirler; *Ey insana şah damarından daha yakın olan!*; *Ey dilediği şeyi yapabilen!*; Üçüncü zikirler; *Ey uzak olmayan yakın!*; *Ey uzak olmayan yakın!*¹³¹ Yukarıdaki tablonun son zikri lafız farklılığıyla aynı anlamı ifade etmiştir. K'da مَنْ هُوَ kısmı fazladır.

Tablo 56-D ve G'nin 78, K'nın 79. Hizbi

D ve G يَا مَنْ هُوَ يَحْوِئُ الْعِيَادِ خَيْرٌ	K يَا حَايِرَ الْعَظْمِ الْكَبِيْرِ
يَا مَنْ هُوَ يَعْجَادُوْ بَصِيْرٌ	يَا مَنْ هُوَ يَعْجَادُوْ خَيْرٌ بَصِيْرٌ

127) Kummî, *M. Cinân*, s. 94; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 264; Hatip, *C. Şerhi*, s. 448; Ayduz, *C. Meâli*, s.120.

128) İbn-i Manzûr, *Lisânü'l-'Arab*, X, Kâf maddesi; Güneş, *A. Sözlük*, s. 938, قَرِيبٌ maddesi.

129) Kummî, *M. Cinân*, s. 94; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 264; Hatip, *C. Şerhi*, s. 453; Ayduz, *C. Meâli*, s.120.

130) Kummî, *M. Cinân*, s. 94; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 264; Hatip, *C. Şerhi*, s. 458; Ayduz, *C. Meâli*, s.122.

131) Kummî, *M. Cinân*, s. 94; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 264; Hatip, *C. Şerhi*, s. 463; Ayduz, *C. Meâli*, s.122.

Tablo 56'da D ve G'nin birinci zikri; *Ey kulun ihtiyaçlarından haberdar olan!* K'nın *Ey en büyük sıkıntıları gideren!*; İkinci zikir; *Ey kulunu gören!*; *Ey kulunu görüp ondan haberdar olan!*¹³²

Tablo 57-D ve G'nin 79, K'nın 80. Hizbi

D ve G يَا مَنْ لَهُ الْبَيْتُ الْحَرَمُ	K يَا رَبَّ الْبَيْتِ الْحَرَمِ
يَا مَنْ يَخْلُقُ الْأَشْيَاءَ مِنَ الْعَدَمِ	يَا مَنْ خَلَقَ الْأَشْيَاءَ مِنَ الْعَدَمِ

Tablo 57'de D ve G'nin birinci zikri; *Ey beyt ve harem kendisinin olan!* K'nın *Ey beytin ve haremın Rabbi!* İkinci zikirler; *Ey eşyayı yoktan yaratan!*; *Ey eşyayı yoktan yaratmış olan!* Bu hizipteki zikirler kelime ve kip farkı ile gelmişlerdir; D ve G'de مَنْ لَهُ ifadesi, K'da رَبِّ ismi farklıdır. İkinci zikirde D ve G'deki fiil يَخْلُقُ, K'da خَلَقَ şeklinde kullanılmıştır.¹³³

Tablo 58-D ve G'nin 80, K'nın 81. Hizbi

D ve G يَا مَطْلُوبُ، يَا فَاضِلٌ، يَا فَاطِرٌ، يَا كَافِرٌ، يَا مَطْلُوبُ	K يَا فَاضِلٌ، يَا وَاجِبٌ، يَا غَالِبٌ، يَا وَاصِلٌ
--	--

Tablo 58'de dörder ayrı isim söz konusudur; D ve G'de *Ey fazilet sahibi!*; *Ey varlığın kefili!*; *Ey varlıkları yoktan var eden!*; *Ey bütün mevcudatın arzuladığı matlûb!*; K'da *Ey kesin söz sahibi!*; *Ey ulaşılmaması gerekene ulaşan Vâsil!*; *Ey her şeyi veren Vâhib!*¹³⁴

Tablo 59-D ve G'nin 81, K'nın 82. Hizbi

D ve G يَا مَنْ عَادَ بِلَطْفِهِ/يَا أَكْرَمَ بِطَوْلِهِ	K يَا مَنْ حَادَ بِلَطْفِهِ/يَا مَنْ أَكْرَمَ بِجُودِهِ
--	---

132) Kummî, *M. Cinân*, s. 94; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 264; Hatip, *C. Şerhi*, s. 468; Ayduz, *C. Meâli*, s.124.

133) Kummî, *M. Cinân*, s. 94; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 264; Hatip, *C. Şerhi*, s. 473; Ayduz, *C. Meâli*, s.124.

134) Kummî, *M. Cinân*, s. 95; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 265; Hatip, *C. Şerhi*, s. 480; Ayduz, *C. Meâli*, s.126.

ebedi olan!, Ey Hakk!, Ey en iyi!, Ey bâtın!, Ey zâhir!, Ey âhir!, Ey evvel/ilk olan! şeklindedir.¹³⁸

Tablo 63-D ve G'nin 85, K'nın 86. Hizbi

D ve G	يَا مَعْبُودَ مَنْ عَبَدَهُ/يَا مَعْرُوفَ مَنْ عَرَفَهُ	K	يَا أَفْضَلَ مَعْبُودِ عِبْدَ/يَا خَيْرَ مَعْرُوفِ عَرِفَ
	يَا مَشْكُورَ مَنْ شَكَرَهُ/يَا مَذْكُورَ مَنْ ذَكَرَهُ		يَا أَعَزَّ مَذْكُورِ ذِكْرَ/يَا أَجَلَ مَشْكُورِ شَكْرَ
	يَا تَحْمُودَ مَنْ حَمَدَهُ/يَا مَوْجُودَ مَنْ طَلَبَهُ		يَا أَقْدَمَ مَوْجُودِ طَلَبَ/يَا أَعْلَى تَحْمُودِ حَمَدَ
	يَا مَعْصُودَ مَنْ آتَاهُ/يَا مَوْصُوفَ مَنْ وَحَدَهُ		يَا أَكْبَرَ مَعْصُودِ قُصِدَ/يَا أَزْغَعَ مَوْصُوفِ وُصِفَ
	يَا تَحْتَبُوبَ مَنْ أَحَبَّهُ/يَا مَرْغُوبَ مَنْ أَرَادَهُ		يَا أَكْرَمَ مَسْئُولِ سئِلَ/يَا أَشْرَفَ تَحْتَبُوبِ عِلِمَ

Tablo 63'te birbirinden farklı on zikir söz konusudur. Bu hizipteki zikirler aynı anlamı devrik cümlelerle ifade edilmiştir. D ve G'nin birinci zikri; *Ey kendisini tanıyanları bilen Ma'rûf!*; K'nın ismi; *Ey bilinen Ma'rûfların en hayırlısı!*¹³⁹ Diğer zikirler aynı şekilde devam etmişlerdir.

Tablo 64-D ve G'nin 87, K'nın 87. Hizbi

D ve G	يَا سَنَدَ الْمُتَوَكِّلِينَ/يَا حَسِيبَ الْبَكَّائِينَ	K	يَا سَيِّدَ الْمُتَوَكِّلِينَ/يَا حَسِيبَ الْبَاكِيَيْنَ
	يَا تَبَصَّرَ السَّاطِرِينَ/يَا أَنْصَرَ النَّاصِرِينَ		يَا مُنْجِيَ الصَّادِقِينَ/يَا إِلَهَ الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ

Tablo 64'da ilk iki zikirde lafız farkı mevcuttur; 1. Zikir D ve G *بِالْبَكَّائِينَ*, K'da *بِالْبَاكِيَيْنَ*; 2. Zikir D ve G'de *سَنَدَ*, K'da *سَيِّدَ* şeklinde gelmiştir. Üçüncü zikir, D ve G'de *Ey bakanların en iyisi!*; K'da *Ey doğruların kurtarıcısı!*; Dördüncü zikir, D ve G'de *Ey Yardım edenlerin en iyisi!*; K'da *Ey bütün halkın ilâhı!* Olarak gelmiştir.¹⁴⁰ **D ve G'nin 86, K'nın 88. Hizbi** birbirinden tamamen farklı onar zikirten oluşmaktadır.

138) Kummî, *M. Cinân*, s. 95; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 265; Hatip, *C. Şerhi*, s. 502; Ayduz, *C. Meâli*, s.130.

139) Kummî, *M. Cinân*, s. 95; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 265; Hatip, *C. Şerhi*, s. 509; Ayduz, *C. Meâli*, s.130.

140) Kummî, *M. Cinân*, s. 95; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 266; Hatip, *C. Şerhi*, s. 511; Ayduz, *C. Meâli*, s.130.

Tablo 65-D ve G'nin 86, K'nın 88. Hizbi

D ve G يَا مَنْ لَا مُلْكُ إِلَّا لِمُلْكِهِ ك	Yَا مَنْ عَدَا فَفَهَّرَ ك
Yَا مَنْ لَا تَصِفُ الْحَلَايِقُ جَلَالَهُ	Yَا مَنْ مَلَّكَ فَفَقَدَرَ
Yَا مَنْ لَا يُدْرِكُ الْأَبْصَارُ كَمَالَهُ	Yَا مَنْ تَطَّلَنَ فَخَبَّرَ
Yَا مَنْ لَا يَبْلُغُ الْأَفْهَامُ صِفَاتِهِ	Yَا مَنْ عُبِدَ فَشَكَرَ
Yَا مَنْ لَا يَبْتَالُ الْأَفْكَارُ كِبَرِيَّاتَهُ	Yَا عُصْبِي فَعَفَّرَ
Yَا مَنْ لَا يُحْسِنُ الْإِنْسَانُ نُعُوتَهُ	Yَا مَنْ لَا تَحْوِيهِ الْفِكْرُ
Yَا مَنْ لَا يَزِيدُ الْعِبَادُ قَضَائِهِ	Yَا مَنْ لَا يُدْرِكُهُ بَصَرٌ
Yَا مَنْ ظَهَرَ فِي كُلِّ شَيْءٍ آيَاتُهُ	Yَا مَنْ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ أَمْرٌ
Yَا مَنْ لَا يُخْصِي الْعِبَادُ تَنَائِهِ	Yَا زَائِقَ الْبَشَرِ / يَا مُغْدِرَ كَلِّ قَدْرِ

Tablo 65'de D ve G'nin dokuz, K'nın on zikri bulunmakla birlikte aralarında benzerlik söz konusu değildir. Aynı zikirler diğer hiziplerde dağınık bir şekilde bulunabilmektedir. D ve G'nin birinci zikri *Ey kendi mülkünden başka mülk olmayan!*; K'nın *Ey yücelten ve kahreden!* Şeklinde devam etmektedir.¹⁴¹

Tablo 66-D ve G'nin 88, K'nın 93. Hizbi

D ve G يَا مُعْظَمٌ، يَا مُنْعَمٌ، يَا مُبْدِئٌ، يَا مُحْسِنٌ	K يَا مُعْظَمٌ، يَا مُنْعَمٌ، يَا مُنْفِي، يَا مُغْنِي
---	--

Tablo 66'da kip farkıyla gelen iki zikirle aralarında benzerlik bulunmayan iki zikir söz konusudur. D ve G'de tef'îl bâbından مُعْظَمٌ- مُنْعَمٌ zikirleri, K'da if'âl şeklinde gelmişlerdir. Diğer iki zikir D ve G'de *Ey her şeyi başlatan!*; *Ey iyilik/ihsan sahibi!*; K'da *Ey iknâ eden!* *Ey yok edilmesi gerekeni yok eden!* Şeklinde dir.¹⁴²

Tablo 67-D ve G'nin 91, K'nın 89. Hizbi

D ve G يَا نَاصِرٌ، يَا رَجَا، يَا مُرْتَجَا، يَا عَظِيمَ الرَّجَا	K يَا حَافِظٌ، يَا تَارِي، يَا دَارِي، يَا بَازِعٌ
--	--

141) Kummî, *M. Cinân*, s. 95; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 266; Hatip, *C. Şerhi*, s. 513; Aydzü, *C. Meâli*, s.132.

142) Kummî, *M. Cinân*, s. 96; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 267; Hatip, *C. Şerhi*, s. 516; Aydzü, *C. Meâli*, s.132.

Tablo 67'de D ve G'de *Ey yüce ümit sahibi!; Ey ümit edilen!; Ey ümidin kendisi!; Ey yardım eden!; K'da dört ayrı isim bulunmaktadır; Ey yüce!; Ey canlıları yeryüzüne dağıtan!; Ey tedbir alan!; Ey koruyan!*¹⁴³

Tablo 68-D ve G'nin 90, K'nın 90. Hizbi

D ve G	يَا مَنْ لَا يُعْبِي عَلَى التَّخْفِيفِ إِلَّا هُوَ	K	يَا مَنْ لَا يَبْسُطُ الرِّزْقَ إِلَّا هُوَ
--------	---	---	---

Tablo 68'de farklı iki zikir söz konusudur; K ve G'e *Ey gerçekten zenginliği sadece kendisi veren!; K'da Ey rızkı sadece kendisi yayan!*¹⁴⁴

Tablo 69-D ve G'nin 92, K'nın 91. Hizbi

D ve G	يَا أَيُّسَ الْأَوْلِيَاءِ/يَا كَاثِمَةَ الْبُلَاءِ	K	يَا أَكْرَمَ الْكُرَمَاءِ/يَا أَيُّسَ الْأَصْفِيَاءِ
--------	---	---	--

Tablo 69'da D ve G'nin birinci zikri; *Ey belaları gideren! K'nın Ey kerem sahiplerinin en cömerdi! İkinci zikir kelime farkı ile Ey evliyânın dostu!; Ey asfiyânın dostu! Şeklindedir.*¹⁴⁵

Tablo 70-D ve G'nin 89, K'nın 92. Hizbi

D ve G	يَا مَنْ يَبْدُو مَقَالِيدَ كُلِّ شَيْءٍ	K	يَا مَنْ لَا يَعْزُبُ عَنْ عِلْمِهِ شَيْءٌ
	يَا مَنْ تَبَعَى وَ تَبَعَى كُلُّ شَيْءٍ		يَا مَنْ هُوَ خَيْرٌ بِكُلِّ شَيْءٍ

Tablo 70'te D ve G'nin birinci zikri; *Ey her şeyin ilk yaratılışı elinde olan!; K'nın Ey ilminden hiçbir şeyin hariç olmadığı!; İkinci zikirler; Ey her şey fâni iken kendisi bâki olan!; Ey her şeyden haberdar olan!*¹⁴⁶

143) Kummî, *M. Cinân*, s. 96; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 267; Hatip, *C. Şerhi*, s. 535; Aydın, *C. Meâli*, s.136.

144) Kummî, *M. Cinân*, s. 96; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 267; Hatip, *C. Şerhi*, s. 529; Aydın, *C. Meâli*, s.134.

145) Kummî, *M. Cinân*, s. 96; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 267; Hatip, *C. Şerhi*, s. 539; Aydın, *C. Meâli*, s.136.

146) Kummî, *M. Cinân*, s. 96; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 267; Hatip, *C. Şerhi*, s. 523; Aydın, *C. Meâli*, s.134.

Tablo 71-D ve G'nin 93, K'nın 94. Hizbi

D ve G	يَا إِلَهَ كُلِّ شَيْءٍ وَصَانِعَهُ/يَا زَارِقَ كُلِّ شَيْءٍ وَخَالِقَهُ	K	يَا رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَصَانِعَهُ/يَا إِلَهَ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِكُهُ
	يَا فَاطِرَ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِكَهُ/يَا مُسَبِّبَ كُلِّ شَيْءٍ وَمُقَدِّرَهُ		يَا تَارِيئَ كُلِّ شَيْءٍ وَخَالِقَهُ/يَا مُنْشِئَ كُلِّ شَيْءٍ وَمُقَدِّرَهُ
	يَا مُرَبِّيَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمُدَبِّرَهُ		يَا خَالِقَ كُلِّ شَيْءٍ وَوَارِثَهُ

Tablo 71'de birinci zikir *صَانِعَهُ/صَانِعَهُ* şeklindeki lafız farkıyla, diğerleri yakın anlamlı ancak değişik isimlerle gelmişlerdir. Sırasıyla diğer zikirler; 2. *Ey her şeyi yaratan ve rızık veren!*; *Ey her şeyin Rabbi ve yaratanı!*; 3. *Ey her şeyi yaratan ve yöneten! Ey her şeyi yaratan ve idare eden!*; 4. *Ey her şeyin sebebi ve takdir edeni!*; *Ey her şeyi inşa ve takdir eden!*; 5. *Ey her şeyi terbiye ve idare eden!*; *Ey her şeyin yaratan ve ona varis olan!*¹⁴⁷

D ve G'nin 94, K'nın 95. Hizbi arasında fark bulunmamaktadır.¹⁴⁸

Tablo 72-D ve G'nin 95, K'nın 96. Hizbi

D ve G	يَا مَنْ هُوَ فِي جِلْمِهِ حَكِيمٌ	K	يَا مَنْ هُوَ لِمَنْ اسْتَحْفَظَهُ رَقِيبٌ
--------	------------------------------------	---	--

Tablo 72'de D ve G *Ey hilminde hakîm olan!*; K *Ey kendisine sığınma talebinde bulunanı gözeten!* Şeklinde gelmiş, diğer zikirlerde farklılık tespit edilmemiştir.¹⁴⁹

Tablo 73-D ve G'nin 96, K'nın 97. Hizbi

D ve G	يَا مُعَرِّبٌ، يَا مَقْدَرٌ، يَا مَكُونٌ، يَا مُتَكَبِّرٌ	K	يَا مُخَوِّفٌ، يَا مُحَدِّثٌ، يَا مُسَخِّرٌ، يَا مُعَبِّرٌ
--------	---	---	--

Tablo 73'te D ve G; *Ey mütekebbir!*; *Ey vareden!*; *Ey takdir eden!*; *Ey yaklaştıran!*; K; *Ey değiştiren!*; *Ey boyun eğdiren!*; *Ey sakındıran!*; *Ey korkutan!* Şeklinde.¹⁵⁰

147) Kummî, *M. Cinân*, s. 96; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 267; Hatip, *C. Şerhi*, s. 543; Aydüz, *C. Meâli*, s.135.

148) Kummî, *M. Cinân*, s. 96; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 268; Hatip, *C. Şerhi*, s. 545; Aydüz, *C. Meâli*, s.136.

149) Kummî, *M. Cinân*, s. 96; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 268; Hatip, *C. Şerhi*, s. 548; Aydüz, *C. Meâli*, s.138.

150) Kummî, *M. Cinân*, s. 96; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 268; Hatip, *C. Şerhi*, s. 550; Aydüz, *C. Meâli*, s.140.

Tablo 74-D ve G'nin 98, K'nın 98. Hizbi

يا مَنْ فَضَّلَهُ قَدِيمٌ	يا مَنْ فَضَّلَهُ عَمِيمٌ
---------------------------	---------------------------

Tablo 74'te D ve G *Ey fazlı kadîm olan!*; K *Ey fazlı genel olan!* Şeklinde gelmesine karşılık diğer zikirler D ve G'de *هُوَ* zamiri fazla olmak kaydıyla aynıdır.¹⁵¹

Tablo 75-D ve G'nin 97, K'nın 99. Hizbi

يا مَنْ شَرَحَ بِالْإِسْلَامِ صُدُورَ الْمُؤْمِنِينَ	يا مَنْ لَا يَحْجُبُهُ شَيْءٌ عَنْ شَيْءٍ
يا مَنْ أَطَابَ بِذِكْرِهِ قُلُوبَ الْمُخْتَبِينَ	يا مَنْ هُوَ مُنْتَهَى هِمَمِ الْعَارِفِينَ
يا مَنْ لَا يَغِيبُ عَنْ قُلُوبِ الْمُشْتَأِقِينَ	يا مَنْ هُوَ مُنْتَهَى طَلِبِ الطَّالِبِينَ

Tablo 75'te birbirinden farklı üç zikir D ve G'de; *Ey İslâm'la müminlerin gönüllerini açan!*; K'da *Ey (kendisine karşı) bir şeyin diğerini perdelemediği!*; *Ey zikriyle tevazu sahiplerinin gönlünü pak eyleyen!*; *Ey ariflerin en yüksek gayesi!*; *Ey kendisine iştiyak duyanların kalplerinden kaybolmayan!* *Ey taliplerin talebinin zirvesi!*¹⁵²

D ve G'nin 99, K'nın 100. Hizbi, tamamen birbirinden farklı iki zikir söz konusudur.¹⁵³

Tablo 76-D ve G 99.Hizip

يا رَبِّ الْأَنْبَابِ/يا مُفْتَحَ الْأَبْوَابِ	يا حَؤَادًا لَا يَبْخُلُ/يا خَلِيمًا لَا يَغْفُلُ
يا مُعْطِيَ الثَّوَابِ/يا مَسْبَبَ الْأَسْتَبَابِ	يا وَهَابًا لَا يَمَلُ/يا صَادِقًا لَا يُكْلِفُ
يا مُلْهِمَ الصَّوَابِ/يا مُنْشِئَ السَّحَابِ	يا قَاهِرًا لَا يُغْلَبُ/يا عَظِيمًا لَا يُوصَفُ
يا شَدِيدَ الْعِقَابِ/يا سَرِيعَ الْحِسَابِ	يا عَدْلًا لَا يَحِيْفُ/يا كَبِيرًا لَا يُصَغَّرُ
يا مَنْ لَهُ الْإِيَابُ/يا عَفُورٌ يَا تَوَّابٌ	يا غَيْبًا لَا يَنْتَقِزُ/يا حَافِظًا لَا يَغْفُلُ

151) Kummî, *M. Cinân*, s. 97; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 269; Hatip, *C. Şerhi*, s. 559; Aydz, *C. Meâli*, s.142.

152) Kummî, *M. Cinân*, s. 97; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 268; Hatip, *C. Şerhi*, s. 556; Aydz, *C. Meâli*, s.140.

153) Kummî, *M. Cinân*, s. 97; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 268; Hatip, *C. Şerhi*, s. 556; Aydz, *C. Meâli*, s.140.

Tablo 76’da birbirinden bağımsız onarlı iki zikir söz konusudur.¹⁵⁴ Hiziplerin büyük çoğunluğu yakın lafızlarla gelmesine karşılık -bu hizipte olduğu gibi- çok azı tamamen farklı isim ve sıfatlarla gelmektedir. Burada D ve G’nin zikirleri; *Ey Efendiler Efendisi!*, *Ey bütün kapıları açan!*, *Ey sebeplerin asıl sebebi ve yaratıcısı!*, *Ey hasenat ve sevapları veren!*, *Ey doğruları ilhâm eden!*, *Ey bulutları yoktan yaratan!*, *Ey cezası şiddetli olan!*, *Ey hesabı süratli gören!*, *Ey dönüş kendisine olan!*, *Ey günahları bağışlayan ve tövbeleri kabul eden Rabbim!*; K’nın isimleri; *Ey acele etmeyen Hâlîm!*, *Ey cimrilik etmeyen Cevâd!*, *Ey vermekten usanmayan Vehhâb!*, *Ey sözünden dönmeyen Sâdık!*, *Ey hakkıyla vasfedilmeyen Azîm!*, *Ey mağlûb edilmeyen Kahhâr!*, *Ey küçültülemeyen Kebîr!*, *Ey kararından dönmeyen Âdil!*, *Ey fakirlik bilmeyen Gâni!*, *Ey gaflete düşmeyen Hâfîz!* Şeklinde gelmiştir.¹⁵⁵

Sünnî Kaynaklardaki Fazla Hizip

Bu kısım yüz hizip ve bin isim tamamlandıktan sonra *اللَّهُمَّ رَبَّنَا خَلِّصْنَا وَ آجِرْنَا وَ نَجِّنَا مِنَ النَّارِ* diye başlayan bölümdür ki Cevşen’e hatime olması muhtemeldir.¹⁵⁶

III. SONUÇ

Arapça Cevşen duası, Şîî kaynaklardan gelmesine rağmen hem Şîî hem de Sünnî dünyada şöhret bulmuştur. Senedinin problemleri gibi anlaşılması duanın değerini düşürmediği gibi dindarların okuduğu önemli zikirler arasına girmiştir.

Cevşen nüshalarının Şîî ve Sünnî kaynaklarda -genel itibariyle- benzerliğine karşılık yer yer farklılıklar bulunmaktadır. Adı geçen farklılıklar;

- 1- Özellikle İğdır’da teşrik-i mesai içinde bulunan Caferî din adamlarından kaynak konusunda yararlanıldı.
- 2- Arapça açısından kiplerin değişik olması; birinde mücerret/eksiz iken diğerinde mezid gelmesi,
- 3- Hizip başlangıç ve sonlarındaki duaların farklı olması,
- 4- Bazı nüshaların hiziplerinde fazladan zamir olmasına karşılık diğerinde bulunmaması,
- 5- Takdim/önce ve te’hir/sonra gelmeler; aynı zikrin nüshanın birinde önce diğerinde sonra gelmesi,
- 6- Harf fazlalık veya eksikliği; bu durum hem fiil hem de isimlerde söz konusu olunca anlamı etkilemiştir.

154) Kummi, *M. Cinân*, s. 97; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 268; Hatip, *C. Şerhi*, s. 559; Aydzü, *C. Meâli*, s.142.

155) Kummi, *M. Cinân*, s. 97; Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 268; Hatip, *C. Şerhi*, s. 564; Aydzü, *C. Meâli*, s.142.

156) Gümüşhânevî, *M. Ahzâb*, s. 269; Hatip, *C. Şerhi*, s. 566; Aydzü, *C. Meâli*, s. 144.

- 7- Bazı hiziplerin tamamen farklı gelmesi; bu şekilde fazla bir hizip olmamakla birlikte birkaç tane tespit edildi. Şîî kaynaklardaki 88 ile 100. ve Sünnî kaynaklardaki 86 ile 99. Hizipler gibi.
- 8- Yaklaşık 30 hizipte hiçbir farklılık tespit edilmedi.
- 9- Bütün farklılıklara rağmen zikirlerin anlamında –genel itibariyle- zıtlık tespit edilmemiştir.
- 10- Arapça gramer açısından bir kısım yanlışlıklar tespit edildi; Sünnî kaynaktaki *ب* harfi ile gelirken Şîî kaynaktaki *م* harfiyle gelmiştir. Arapça gramerine uygun olan Şîî nüshasıdır.
- 11- 23. hizbe kadar her iki kaynaktaki hizip numaraları aynı iken daha sonra karışık gelmektedir.
- 12- Şîî nüshalarda nidâ/ünlem harfinden sonra gelen müfret/tekil isim mansûb iken Sünnî olanlarda merfu' gelmiştir. Burada gramer açısından doğru olan Sünnî nüshalardır.
- 13- Şîî nüshalar yine Şîî nüshalarla karşılaştırıldığında farklılık bulunmadığı tespit edildi.
- 14- Sünnî nüshalar arasında çok az bir farklılık olduğu gözlemlendi.
- 15- Her iki kaynağın sesli, görsel ve yazılı şekillerine müracaat edildi. Mesela Şîî sitelerinden abolfazlelabas.blogfa.com/page/joshanfarsi.aspx sitesinin her yazılı hem de sesli Cevşen duası eldeki Şîî kaynaklarla aynı olduğu tespit edildi.
- 16- Farklılıklar, 76 tabloda değişikliğe işaret edilmek şartıyla verildi.

Kaynakça

- Abbâs Kummî, *Miftâhu'l-Cinân*, Tahran, 1319.
- Abduh er-Râcihî, *et-Tatbîku'n-Nahviyyu*, Daru'n-Nahdati'l-Arabiyye, Beyrut, 2004.
- Abdullah b Hâmid el-Hâmid, *Silsiletu Ta'lîmi'l-Lugati'l-Arabiyye en-Nahvu* (I- IV), Emin Yayınları, Bursa, 2013.
- Abdurrezzâk b. Abdi'l-Muhsin el-Bedr, *Fıkhu'l-Esmâi'l-Hüsna*, el-Medînetü'l-Münevver, 2009.
- Ahmed Ziyauddin Gümüştanevî, *Mecmûa'tu'l-Ahzâb*, İstanbul 1298R.
- Ali el-Cârim ve Mustafâ Emîn, *en-Nahvu'l-Vâduh* I-III, Dâru'l-Meârif, Mısır, 1965.
- Aydüz, Davut, *Hizbu Envârî'l-Hakâiki'n-Nûriyye Büyük Cevşen ve Meâli*, Define Yayınları, İstanbul 2012.
- Çörtü, Mustafa Meral, Sarf-Nahiv Edatlar, İfav, 17. Baskı, İstanbul 2014.
- Hatîb e-Kazvînî, *Telhîsu'l-Miftâh*, (Terc. Nevzat H. Yanık, Mustafa Kılıçlı, Sadi Çögenli), Huzur Yayın Dağıtım, İstanbul, 2012.

Hatip, Abdülaziz, *Kur'an ve Hikmet Işığında Cevşen Şerhi*, Nesil Yayınları, İstanbul 2009.

Hifnî Bey Nâsif, Muhammed Bey Diyâb, Mustafa Tamûm, Muhammed Bey Sâlih, *Kitabu'd-Durûsi'n-Nahviyye* I-IV, Dersaadet Matbaası, İstanbul, 1911.

<http://www.ehlibeytnuru.com/index>. Erişim tarihi: 25.12.2015.

<http://www.bayt.com/ar/specialties/q/65367>. Erişim tarihi: 27.12.2015.

İbn Hişâm, *Katru'n-Nedâ ve Bellu's-Sadâ*, el-Mektebetu'l-'Asriyye, (Thk. M. Muhyiddin Abdulhamîd), Beyrut 1995.

Muhammed b. Mükerrrem b. Manzûr el-İfrîkî el-Mısırî Cemâlû'ddîn Ebu'l-Fadl, *Lisânü'l-'Arab* (I-XV), Dâru Sâdır, Beyrût, 2015.

Muhammed et-Tahhân, *Teyşîru Mustalahi'l-Hadîs*, Mektebetü'l-Me'ârif, Riyâd, 1996.
Türkiye Diyanet Ansiklopedisi TDV (1-44) Ca'fer es-Sâdık-Ciltçilik, Ankara, 1993.

Mutçalı, Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, İstanbul, 2005.

<http://www.erfan.ir/farsi/mafatih48>; abolfazlelabas.blogfa.com/page/joshanfarsi.aspx

Said Nursî, *Külliyât*, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2011.

Zeynelâbidîn Ali b. Hüseyin, *Sahîfe-i Kâmile-i Seccâdiyye*, Nâşir Kitâbfurûş-ı İslâmiyye, Derleyen ve Şerheden Ercümend Akây Şa'ranî, Tahran, 1338.